עלון שבועי לאקטואליה תורנית מבית תנועת 'אחוות תורה' - תורת חיים, הלכה למעשה

אהוותא

גיליון 135
פרשת אמור
פסח שני
י"ד אייר תשפ"ו

להתעלות בהדרגה

ההתעלות בעבודה ה' צריכה להיעשות בצמיחה מדורגת ולא בקפיצות שמוחקות את זהותנו הישנה

הגאון רבי דוד לייבל שליט"א
נשיא 'אחוות תורה'

"לֹא יִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת" (ויקרא כא, ה). חז"ל לימדונו שמשמעות האיסור היא לתלוש השער כאות אבלות על מת. אמנם בפשט המקראות משמע שהאיסור לקרוח קרחה ולהשחית את הזקן הינו כללי ושורשו הוא גנות הסרת שער הראש והזקן. וכבר לימדנו הרמב"ם במו"נ שיש מקום להוציא לקח מוסרי ממצוות התורה על פי פירושן הפשטי גם במקום שאין ההלכה כך, ובמקרה דנן נראה כי הפשט מלמדנו מוסר גדול, וכדלהלן.

ממכלול הפסוקים יש להוכיח כי פשט האיסורים הוא שמירה על כבוד הגוף, שהרי איסור גילוח הראש צמוד לאיסור שריטת הבשר המופיע בפרשתנו, שעניינו אי־פגיעה בגוף. בדומה לזה מסמיכה התורה גם בפרשת קדושים את דין הקפת פאת הראש לכתובת קעקע: "לֹא תַקִּפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֶת פְּאַת זְקָנֶךָ... וּכְתֹבֶת קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בָּכֶם" (ויקרא יט, כז־כח). ומכאן אתה למד שאיסור הקרחה והשחתת הזקן הוא הדרישה שנקדש את הופעתנו החיצונית ונכבד את יצירתו של הבורא, כשם שנצטווינו לא לפגוע בשריטה או בקעקוע. כמו שאמר הלל כשהלך לרחוץ, שהוא הולך לעשות מצווה, ולתמיהת תלמידיו מה מצווה יש בכך, השיב שגוף האדם הנברא בצלם אלוקים הוא כמו פסלו של המלך שנקיונו מכבד את המלכות.

אמנם לא בכל מקרה ראתה התורה את הגילוח כפעולה אסורה. יש מקרים מיוחדים שבהם התורה דורשת את ההיפך. הנזיר מגלח את כל שער ראשו בסיום שלושים ימי נזירותו, והמצורע גם הוא מגלח את כל שערו בשלבי היטהרותו. אירוע נוסף שבוצע בו גילוח למשעי הוא קידוש שבט לוי לעבודת המשכן, כפי שמפרשת בפרשת נשא. וכאן רצוננו לבאר אימתי התורה רואה בהסרת השיער דבר שלילי ואסור, ומתי הוא דבר חיובי ואף מצווה.

משמעותה של פעולת הגילוח היא מחיקת העבר ופתיחת דף חדש ונקי. המראה חסר השיער מזכיר תינוק הנולד אל אוויר העולם. גילוח השערות יוצר אפוא מעין איפוס של כל מה שהיה קודם לכן ומעניק הזדמנות להתחלה חדשה לגמרי. הנזיר שסיים את ימי התעלותו מקבל הוראה לשוב אל חיי המעשה הרגילים ולהתחיל את חייו מנקודת ההתחלה. תקופת הנזירות הסתיימה וכעת עליו לשאת את ההשפעה הרוחנית אל תוך השגרה היומיומית המוכרת. גם המצורע הנחשב כמת יושב מחוץ למחנה ותהליך טהרתו מהווה עבורו לידה מחדש וחזרה מלאה אל עולם החיים ואל חברת בני האדם. וכאשר שבט לוי עובר מהפך של התקדשות גם הוא נדרש לגילוח מלא.

הסיבה שבדרך כלל התורה רואה את הגילוח באור שלילי היא בדיוק מאותו הטעם שמחמתו היא מצווה על הנזיר והמצורע להתגלח. האדם המגלח מבקש לחולל מהפכה בזהותו, להיהפך לאדם אחר, אך התורה איננה חפצה במהפכות. האדם יכול להסיר את כל שערו ולנהוג כתינוק שנולד, אך אין לתורה חפץ בלידה מחודשת אלא בתהליך צמיחה מדורג.

קורה שאדם אינו מרוצה ממצבו הרוחני והוא מתמלא שאיפה לחולל שינוי במצבו. אולם הנטייה למחוק את העבר ולסגל כביכול זהות חדשה לגמרי מונעת טיפול שורשי בבעיות, והיא למעשה אינה אלא התעלמות מן המציאות וחיפוש אחר פתרון קסם. יש אמנם מצבים חריגים שבהם אין ברירה אחרת ובעל התשובה נדרש לשנות את שמו ולהפוך לברייה חדשה, כדברי הרמב"ם בהלכות תשובה, אך חשוב להדגיש כי מדובר במקרה חריג של אדם בעל עבירה שעורך באופן חד פעמי שינוי דרמטי. באופן רגיל, אנו לא אמורים להתגלח כתינוק שנולד אלא לצמוח ולהתקדם צעד אחר צעד, מתוך יציבות והתמדה.

5
קנינו מכונת קפה משוכללת אבל הטבילה במים תקלקל אותה
שו"ת עם הגר"א בוטבול

9
"וכל הדרך היה נועה כבהמה וצועק היכן אני השפל נכנס למקום אש שלהבת"
א ווארט - ל"ג בעומר במירון

10
הפרשה מלמדת לראות בתהליך עצמו את עיקר המשמעות, ולהפוך את הדרך לצמיחה יומיומית
הכל על השולחן

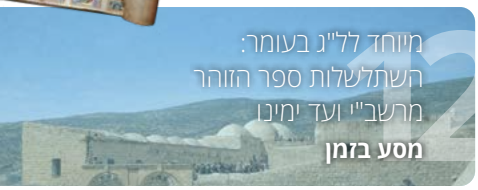

12
מיוחד לל"ג בעומר:
השתלשלות ספר הזוהר מרשב"י ועד ימינו
מסע בזמן

זכות הרבים

תעמוד לידידנו הדגול
ה"ה **אהרן ליב הופשטטר**
טורונטו, קנדה

שתרם בנדיבותו להפצת גיליון זה
לעילוי נשמת אביו
ה"ה **נתן נטע יצחק בן זאב** ז"ל

העלון מוקדש
לרפואת **אפרים בן שרה**
ולעילוי נשמת **משה בן אשר אנטשיל**
וז'וזט בת רחל ואליהו פרידמן

רוצים להקדיש עלון למישהו אהוב?
להקדיש לעילוי נשמת בתאריך מיוחד?
צרו קשר במייל: alon@achvat.co.il

עדותיך אתבונן

הרב מיכאל נכטילר
מנכ"ל רשת החינוך 'נצח'

קנקן חדש

יין ישן נושן משפתי חכמינו

אחריות עם שלם

שני צווים נטולי הקשר. השמן המובא מאת בני ישראל להדלקת המנורה לנר תמיד, נערך מערב עד בוקר. והלחם שנלקח ונערך על השולחן תמיד ביום השבת, ברית עולם לבני ישראל. שניהם תמידיים, שניהם מהעם, שניהם נצחיים במעמדם. שניים המובאים דווקא כאן, בסיום עבודת זמני הקודש.

איש אינו זקוק להסבר על הצורך באור ולחם לקיומו של בית. הבסיס הקיומי, התשתית ההכרחית לכל פעילות אנושית, התנאי הראשוני לקיומם של חיים. במחשכי הבית לא ניתן לפעול, ובדירה נטולת מזון לא ניתן לשהות, מקדש ללא שניהם - נותר בלתי ראוי לעבודת האלוקים. לא קישוטים הם ולא תוספות, אלא יסודותיו הכי בסיסיים של מרחב מיושב ומתפקד.

השמן והלחם מחלקים ביניהם שני עולמות של אחריות. השמן דורש רציפות, תובע נוכחות תמידית, כיבויו גורם שיתוק מיידי, והדלקתו מחדש דורשת מעשה ללא דיחוי. זו אחריות ערה הדורשת זמינות בכל עת, מוכנה למלא חסר ברגע התגלותו. הלחם אינו כן, הוא נדרש מעת לעת, מגיע בזמן קצוב, מתחדש במועד קבוע, לוקח לעצמו מקום בקצב השבוע. הדאגה לקיומו דורשת אחריות שאינה תגובתית אלא מתוכננת, מכוונת למועד בו נדרש מעשה.

ולאלו אחראית האומה כולה, שותפה יוצרת בקדושה שלה, לא צופה מרחוק על מקדש המתוחזק בידי אחרים. הקדושה אינה רכושו של שבט אחד ואינה יכולה להיבנות על מצע זר לעם. הבאת השמן והלחם, אינה תרומת כסף בלבד, אלא יצירת התשתית שעליה עומד הקודש. הכהנים הם שליחיו, מוציאי דברו לפועל, אך האחריות הראשונית והמכוננת, שלו.

וכך נמנעת היווצרותו של מקדש זר לעם, מבודד מחיי האומה, נתון בידי קבוצה מנותקת מהמרחב הציבורי. הקדושה אינה יכולה להתקיים עם שליחים ללא ציבור, ללא שותפות, ללא מעשה ידיו של העם שיוצר כל יום מחדש את התנאים לקיומה. היא נבנית על כתפיו, על מעשיו, על אחריותו. רק כשהבסיס התמידי הוא שלו, נותר הקודש בתודעתו הרציפה של העם, ומאפשר שילוב של מועדי ה' בקודש, אשר נקראים על ידי האומה כולה.

לנפש לא יטמא בעמיו (כא א)

כך דרשו חסידים את הפסוק "אמור אל הכהנים בני אהרן... לנפש לא יטמא בעמיו כי אם לשארו": למרות שאתם כהנים וקדושים מחמת יחוסכם לאהרן הכהן, בכל זאת "לנפש לא יטַמֵא בעמיו", אין לכם רשות לדחות ולסלק אף את הגרוע שבגרועים מתוך כלל ישראל. יהודי הוא וישראל אף על פי שחטא ישראל הוא. "כי אם - לשארו", לעולם ועד הביטו וראו את שארית הטוב שתמיד נשארת בכל יהודי, את החלק הטוב הזה תקרב ותאהב.

[על פי 'נועם מגדים']

קדושים יהיו לאלקיהם ולא יחללו שם אלקיהם (כא ו)

האם אחרי שיקיימו את הציווי הראשון ויהיו קדושים, עדיין יש מקום לבקשה ולדרישה שלא יחללו את שם אלוקיהם, הרי 'פשיטא'.

אלא שכאשר 'סתם אדם' מתנהל בצורה שאינה עולה בקנה אחד עם ערכי האמת והיושר, אין בכך חילול שם ה' אלא חילול שמו האישי בלבד. דווקא מה'קדושים', אלו שהקדישו את חייהם לתורה, אלו שמזוהים בתוך עולם המעשה כאנשי תורה, ישנה דרישה יתרה לזהירות שלא יחללו את שם אלוקיהם.

[על פי 'על התורה']

וקדשתו... כי קדוש אני ה' מקדשכם (כא ח)

יש להבין את הנימוק, מדוע נגזרת חובת 'קידוש' וכיבוד הכהנים מקדושת ה' או מהיותה של קדושת ה' המקור לקדושת עם ישראל?

אלא שכבוד הכהונה אינו מובן מאליו בישראל - הערך העליון בעם ישראל הוא לימוד התורה. וכנגזרת של עובדה זו, המעמד העליון בישראל הוא מעמדם של לומדי התורה. חז"ל מבטאים את תפיסת המעמדות הזו באמרה "ממזר תלמיד־חכם קודם לכהן גדול עם־הארץ". ואם כן יש מקום רציני לחשש שתלמידי החכמים לא יכבדו ויקדשו את הכהנים, שמעמדם נמוך משלהם.

על כך אומרת התורה: הרי בפרשה הקודמת למדתם 'קדושים תהיו - יכול כמוני, ת"ל כי קדוש אני, קדושתי למעלה מקדושתכם'. ולמרות זאת אני מקדש אתכם. בהתאם לכלל "מה הוא... - אף אתה...", נדרשת גם מאיתנו קדושת הכהנים וכבודם, גם מאת מי שלפי סולם הערכים היהודי ניצבים גבוה מעל גבוה.

[על פי 'נחלת צבי']

ושם אמו שולמית בת דברי למטה דן (כא יא)

בציינו את הייחוס לשבט דן, בא הכתוב ליישב קושיה מתבקשת: מדוע הניחו את האיש המקלל במשמר? רש"י מפרש שלא ידעו אם הוא חייב מיתה או לא ולכן חיכו להוראה מפורשת לגביו. ולכאורה קשה, שלמדנו במדרש בפרשת בנות מדיין, "והוקע אותם לה' נגד השמש", שהענן היה פולט את מי שחייב מיתה. אם כן, אפשר היה לבדוק את בקלות אם המקלל חייב מיתה, האם הענן פלט אותו?

לכן כתבה התורה שהמקלל היה מיוחס לשבט דן, ולגבי שבט דן כולו נאמר (בבעל הטורים בפרשת בהעלותך) שהענן היה פולט אותם בגלל פסל מיכה שהיה ברשותם. לכן, לגבי בני שבט זה, לא יכולה הייתה הבדיקה הזו להועיל.

[על פי 'אור יקרות']

אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי (כג ב)

בגמרא (ראש השנה כה.) דרשו את הכתיב 'אתם' - אתם אפילו שוגגים, אפילו מזידים, אפילו מוטעים. שקביעת הזמנים נמסרה לחלוטין לידי בית הדין.

מכאן יש ללמוד קל וחומר: ומה במקום שהקרי "אותם", די לנו בכתיב 'אתם' כדי לרבות אפילו שוגגים, מזידים או מוטעים. במקום שגם הקרי הוא "אתם" - "בנים **אתם** לה' אלוקיכם", ודאי וודאי שאנו בניו של מקום, גם אם חלילה היינו שוגגים או מוטעים ואפילו מזידים.

[בשם המגיד מקוז'ניץ]

כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה (כג כט)

לא נאמר 'לא תענה את עצמה' אלא 'לא תעונה'. מי שנפשו אינה מתפעלת מהדר גאון ה' ביום הדין הגדול והקדוש, שנפשו מעונה מעצמה וחשה בצורך לתשובה וחרטה, קבלה לעתיד וכפרת עוון - עליו לחשוש כי משהו בה נכרת כבר מעמיה.

[בשם הרבי רבי חנוך מאלעסק]

—פרק שביעי—

דמותו של תלמיד חכם

בשבוע שעבר עסקנו ברוחב היריעה של לימוד התורה וביכולת של כל אדם למצוא בה את חלקו. כעת רצוננו לעסוק בדרגה הנעלית ביותר שיכול אדם להגיע אליה: מדרגת תלמיד חכם.

דרגה זו נראית לנו לעתים גבוהה מדי. האם יכול אדם כמונו להיות תלמיד חכם כאשר אנו עוסקים במלאכתנו חלק נכבד מהיום? דרגת תלמיד חכם ודאי שמורה רק לאברכים, אנו מהרהרים.

מהו תלמיד חכם? חז"ל אמרו: "איזהו תלמיד חכם? זה ששואלין לו הלכה ואומרה. למאי נפקא מינה? למנותו פרנס על הציבור. אי במסכתא - באתריה. אי בכוליה תלמודא - בריש מתיבתא" (שבת קיד.). כלומר, תלמיד חכם יכול להיות אדם הבקי בתורה כולה, דבר שאיננו קל כלל וכלל, ועל פי רוב נדרשת למענו הקדשת כל החיים, או רובם המשמעותי, ללימוד התורה - ואז הוא ראוי להתמנות כראש ישיבה, אבל כתלמיד חכם יכול להיחשב גם מי שבקי 'במסכתא'. ומכאן שכל אחד מאיתנו יכול לבחור לו להיות בקי במקצוע בתורה שהוא חש חיבור ייחודי אליו, ובכך לזכות למעלה נשגבה זו, ובלבד שילמד בצורה שיטתית, עם חזרות ובשימת לב לצבירת הידע, כך שיוכלו לשאול אותו וידע להשיב.

אפשר לבחור במגוון סוגים של הלכות הנוגעות לחיי היומיום שלנו. הלכות שבת, איסור והיתר, נידה, תפילה וברכות - כל תחום הלכתי שכזה נוגע ישירות לחיי האדם, וממילא, בקיאות בו משנה את עצם חיי האדם, והופכת אותם לחיים תורניים. רבים מחברי 'אחוות תורה' משתתפים בקבוצות וירטואליות ללימוד קבוע של הלכות שבת ומעגל השנה, בלימוד משמעותי הכולל מבחנים. כך הם נעשים בקיאים בהלכות אלו.

לידיעת הלכה יש משמעות עצומה לכל האווירה הרוחנית בבית. כאשר האב נעשה הכתובת לילדיו בשאלות של האסור והמותר, גם אם בתחום אחד בלבד, והוא אף יכול בשולחן השבת ללמדם הלכות, הדבר מכונן את אדני הבית על הערך של דקדוק הלכה ומרומם את כל המשפחה. ההשפעות מתפשטות גם למעגלים הקהילתיים. כאשר נקרית שאלה הלכתית בבית הכנסת, והאדם שעמל לפרנסתו יודע להצביע על הסעיף הרלוונטי במשנה ברורה שבו הנושא מדובר, זה ביטוי מובהק להיכן הלב נמצא ולסדר העדיפויות הערכי.

כמובן, יכול האדם להיות בקי בכל נושא מחלקי התורה, במקרא, במדרש, בחיבור מסוים, במחשבה ובחסידות. כך שיהא הוא 'מרא דשמעתא' של אותו נושא, וכשיבקשו לברר נושא זה, יפנו אליו.

מאחר שקנה אדם חכמה באותו נושא תורני, הרי יש לו גם צורת התנהגות מיוחדת: התנהגותו של תלמיד חכם. הרמב"ם ייחד את הפרק החמישי מהלכות דעות כדי להתוות את צורת התנהגותו הייחודית: הוא קובע לו דרך אכילה - אוכל בריא וטוב, לא תאוותני ולא דל. הוא קובע לבוש מתאים לתלמיד חכם - נאה ונקי, לא מלבוש מלכים ולא מלבוש עניים אלא מלבוש בינוניים מכובד. הוא קובע לו צורת דיבור - לא יהיה צועק וצווח, ולא יגביה קולו, אלא ידבר בנחת, אבל לא בדרך גאווה.

מדברי הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה עולה בבירור שתלמיד חכם יכול לעבוד חלק מהיום, והוא אף קובע את ההנהגה הכלכלית הראויה: "דרך בעלי דעה שיקבע לו אדם מלאכה המפרנסת אותו תחילה, ואח"כ יקנה בית דירה, ואחר כך ישא אשה...", ובהמשך הוא מוסיף שלא ייכנס להרפתקאות כלכליות אלא אם יש לו דרך ודאית לממן אותן.

העיקרון המארגן את התנהגותו של תלמיד חכם לפי הרמב"ם מונח במילותיו שם: "תלמיד חכם מכלכל דבריו במשפט". מתנהג במתינות ובחכמה בדיבורו, בהנהגתו עם הבריות, בלבושו, ובכל דבר ודבר.

תלמיד חכם גם אינו משקר בעסקיו, מוותר לאחרים על פרוטות קטנות ואינו מדקדק עליהם, משלם מיד לבעלי חובו, ואם נתחייבו לו אחרים "מאריך ומוחל להן ומלוה וחונן ולא ירד לתוך אומנות חברו ולא יצר לאדם לעולם בחייו. כללו של דבר יהיה מן הנרדפים ולא מן הרודפים מן הנעלבים ולא מן העולבים".

בכל המעלות הנפלאות הללו יכול לזכות הבקי במסכתא, אם רק יתן את ליבו להפוך את העיתים הקבועות ללימוד תורה לזמן של לימוד שיטתי, בסבלנות, עם חזרות, סיכומים בהירים עד שיזכה לבקיאות ולו בחלק אחד מחלקי התורה.

עורך: מוטי רובינשטיין | עיצוב: מוטי טל | עיצוב גריד: ינטל סטודיו
לתגובות ולקבלת העלון מדי שבוע: alon@achvat.co.il

בִּשְׁמִיעַת הָאֹזֶן

על ההבדלים בין הקשבה, להקשבה פעילה

חז"ל מונים את "שמיעת האוזן" כאחד מקנייני התורה. בפשטות, מדובר ביכולת להאזין, לקלוט מילים ולהבין רעיונות. אך נראה שלא מדובר רק בפעולה פיזיולוגית של האוזן. שמיעה במובנה העמוק יותר היא חוויה של נוכחות: לא רק לשמוע את המילים, אלא להיות נוכח פעיל באמצעות הקשבה, גם אם היא נעשית בלא לומר מילה.

קארל רוג'רס (1902–1987), פסיכולוג אמריקאי, מהדמויות המרכזיות בפסיכולוגיה ההומניסטית, ניסח זאת במושג "הקשבה פעילה" בהקשר הבינאישי. הביטוי הזה, שיכול להישמע כמו אוקסימורון, דווקא מחדד את ההבחנה הזו. רוג'רס האמין כי לאדם יש יכולת טבעית לצמיחה ולהתפתחות, אך יכולת זו מתממשת בעיקר בתוך קשר אנושי שמבוסס על קבלה, אמפתיה ואותנטיות. אחד הכלים המרכזיים ליצירת קשר כזה הוא ההקשבה.

עבור רוג'רס, הקשבה פעילה אינה שתיקה מנומסת בזמן שהאחר מדבר. זוהי הקשבה שמנסה להבין את עולמו הפנימי של הזולת מבפנים, כאילו היה שלנו, אך מבלי לאבד את ההבחנה בינינו לבינו. הקשבה כזו מתבטאת בנוכחות מלאה, בשיקוף, בהימנעות משיפוט ובהתעניינות כנה. היא אינה ממהרת לייעץ, לפתור או לתקן, אלא מאפשרת לדברים להיאמר ולהתברר.

במובן הזה, הקשבה פעילה היא ממש 'עמדה נפשית' של המקשיב ולא רק טכניקה. היא דורשת מהמקשיב לעכב את הדחף הטבעי להגיב, ולשאול את עצמו לא "מה אני חושב על מה שנאמר", אלא "מה עובר על האדם שמולי כעת". לעיתים היא תבוא לידי ביטוי במילים קצרות של שיקוף, ולעיתים דווקא בשתיקה שמשדרת נוכחות מלאה. זו הקשבה שמפנה מקום, שמוכנה לשהות עם אי־ודאות, ושנותנת אמון בכך שהאדם שמולנו יכול למצוא בתוכו את דרכו ושרק צריך להקשיב לו באמת.

הקשבה פעילה היא אפקטיבית ונדרשת גם מחוץ לחדר הטיפול והיא רלוונטית לכל מערכת יחסים: בין הורים לילדים, בין בני זוג, בין חברים. כמה פעמים אנו "שומעים" מישהו, אך למעשה עסוקים ב"מה נענה לו כשיסיים לדבר", או ב"איזו עצה נוכל לתת לו בעניין". הקשבה פעילה דורשת מאיתנו לוותר על המרכזיות שלנו לרגע, ולהעניק מקום אמיתי ובלעדי לאחר.

כפי שניסח זאת רוג'רס במילותיו:

כְּשֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ לְהַקְשִׁיב לִי,
וְאַתָּה מַתְחִיל לְיַעֵץ לִי,
לֹא אֶת שֶׁבִּקַּשְׁתִּיךָ עָשִׂיתָ.
כְּשֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ לְהַקְשִׁיב לִי,
וְאַתָּה מְנַסֶּה לְהָשִׁיב
אֵיךְ אֲנִי צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ,
אַתָּה פּוֹגֵעַ בִּרְגָשׁוֹתַי.
כְּשֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ לְהַקְשִׁיב לִי,
וְאַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁעָלֶיךָ לִפְתֹּר אֶת בְּעָיָתִי,
אַתָּה מְאַכְזֵב אוֹתִי.
הַקְשָׁבָה: כָּל שֶׁבִּקַּשְׁתִּיךָ הוּא לְהַקְשִׁיב,
לֹא לְפְעֹל, לֹא לְדַבֵּר,
רַק לְשָׁמְעַ בְּלִי לְהָגִיב.
אֲנִי יָכוֹל לִדְאֹג לְעַצְמִי...

הכותב הוא מטפל באמצעות אמנויות (M.A)
ובעל הסמכה בפסיכותרפיה קוגניטיבית - התנהגותית (CBT) | 053-336-3061

פרק 26

ללמוד מהשטח

סיכום התובנות וצידה לדרך

סדרת המאמרים "קהילה כעוגן" התגבשה מתוך התבוננות עמוקה במרקם החיים הקהילתי וניתוח הממשק שבין הנהגה, ניהול וחיי תורה. התובנות שהוצגו לאורך הסדרה אינן בגדר תיאוריה בלבד, אלא זיקוק של פרקטיקות שעלו מהשטח ומתוך העבודה המשותפת עם ראשי הקהילות היקרים שלנו. עשייה זו, המשלבת חזון רוחני עם כלים מעשיים, היא המהווה את הבסיס האיתן של המבנה הקהילתי בדורנו.

במבט מסכם על הסדרה, ניתן להצביע על שלושה עוגנים מרכזיים המבטיחים את חוסנה של הקהילה:

התורה כציר מאחד: הצבת לימוד התורה כמרכז הכובד הקהילתי היא הרבה מעבר לחובה רוחנית; זהו הכלי המהותי ביותר ליצירת זהות ושייכות. בית המדרש משמש כנקודת המפגש הפנימית, המאפשרת לקהילה להתלכד סביב שפה משותפת ולמצוא מענה והדרכה מול אתגרי הזמן המשתנים.

טיפוח הכוחות הפנימיים: אחת המסקנות המרכזיות היא הצורך בהכרה בכוחות הפועלים בתוך הקהילה פנימה. היכולת להצמיח מנהיגות מקומית ומגידי שיעור מתוך המרקם הקהילתי, מייצרת המשכיות ובונה קהילה שאינה נשענת רק על מקורות חיצוניים, אלא מאמינה ביכולת ההתפתחות והצמיחה העצמית שלה.

ביסוס המעטפת הניהולית: ליווי הקהילה בכלים של שקיפות, סדר ארגוני ומקצועיות הוא תנאי הכרחי לשגשוג. המקצועיות אינה עומדת בסתירה לעולם הרוח, אלא משמשת כלי קיבול יציב המאפשר לחיי הקהילה להתנהל מתוך שלוות נפש וביעילות לאורך זמן.

סדרה זו נועדה לשמש כמסגרת רעיונית ופרקטית להמשך הפיתוח הקהילתי. המטרה היא להמשיך ולשכלל את הכלים שבידינו, מתוך למידה מתמדת מהשטח ומהניסיון המצטבר של כולנו יחד. בסופו של יום, ביצורם של עוגנים אלו הוא שמבטיח כי הקהילה תמשיך לשמש חוף מבטחים ומרכז של עלייה עבור כל אחד מחבריה.

שאלות ותשובות בהלכה

מאת הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א
ראש בית ההוראה יביע אומר וחתנא דבי נשיאה מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

קפה ללא כשרות בחו"ל

שאלה:

מותר לרכוש קפה ללא כשרות בחו"ל? אולי יש חשש לשימוש בכלים שנגעו בדברים שאינם כשרים.

תשובה:

קפה ללא תוספות טעם, כגון פולי קפה או קפסולות ניטרליות, אינו צריך כשרות, ולכן מותר להשתמש בו גם ללא השגחה.

לכן מותר לקנות קפה ממכונת קפה בחו"ל כאשר מדובר בקפה רגיל ללא טעמים, בין אם מפולים ובין אם מקפסולות.

לעומת זאת, אין להשתמש במקציף החלב שבמכונה, משום חשש חלב עכו"ם, וגם אם משתמשים עכשיו בחלב כשר, המקציף עצמו נאסר.

במלון שיש בו מכונת קפה, ניתן להכשיר את המכונה על ידי הפעלה עם מים חמים ללא קפה. גם את המקציף ניתן להכשיר על ידי שימוש במים חמים, ולאחר מכן ניתן להשתמש בו עם חלב כשר.

הטבלת מכונת קפה

שאלה:

אדם שרכש מכונת קפה חדשה וחושש להטביל אותה משום שעלולה להינזק במים, כיצד עליו לנהוג?

תשובה:

יש שכתבו שאין צורך להטביל מכשירים חשמליים הרגישים למים, כך הייתה דעת הג"ר בן ציון אבא שאול והג"ר שלמה זלמן אויערבך, משום שהשימוש בהם נעשה כשהם מחוברים לחשמל המחובר לקרקע, ולכן דינם כמחוברים לקרקע ואינם צריכים טבילה.

אמנם פוסקים רבים חלקו על כך, וסברו שאין זה נחשב חיבור לקרקע, שהרי המכשיר עצמו מיטלטל, וגם ניתן להשתמש בו בדרכים שאינן מחוברות לקרקע, כגון באמצעות סוללה או גנרטור. וכן מו"ח לא כל כך הסכים עם הסברא הזאת.

לכן יש פתרון פשוט: לחתוך את התקע של המכשיר ולאחר מכן לחברו מחדש. באופן זה נחשב שהיהודי גמר את מלאכת הכלי, ואז אינו צריך טבילה.

ומי שרוצה להדר יותר, יכול לנתק חוטים בתוך המכשיר עצמו ולחברם מחדש, ובכך נחשב כמי שיצר את הכלי מחדש בצורה מהודרת.

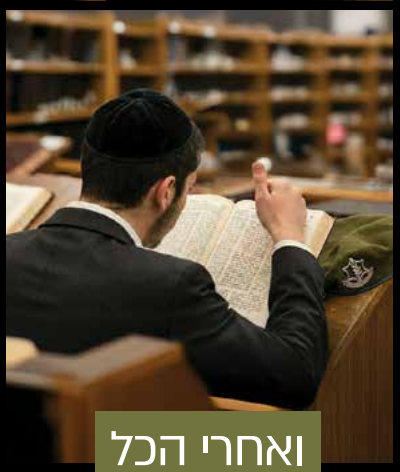

ישיבע בוחער

לצאת לשירות
בלי לצאת מבית המדרש

ישיבת משמר התורה
בראשות הגר"ד לייבל שליט"א

בא לעשות שירות משמעותי
ולהישאר בן עליה בישיבת הסדר למצוינים
המעניקה מעטפת תורנית מלאה,
ליווי צמוד ושירות מותאם לבני הישיבה.

ישיבת משמר התורה
תורה ואחריות

כל ישראל יש להם חלק >>
02-645-5880

הרב אליסף שקד
מנהל ארגון 'שלום לעם' וראש קהילת 'שבטי ישראל' - קרית יובל

למנף קושי להצלחה

על היכולת להתחיל מחדש גם אחרי אובדן גדול

עשרים וארבע שנים של לימוד תורה רציף, ללא הפסקה ומבלי לבקר בביתו, הפכו את רבי עקיבא לראש הישיבה הגדול ביותר שידע העולם. הוא השקיע את כל כולו בלימוד ובהעמדת תלמידים רבים, עד ששמו נודע בכל הארץ.

אך לא חלפו ימים רבים וכל תלמידיו מתו בתוך כחודש ימים. לאחר מכה כה קשה, שבה קבר רבי עקיבא מדי יום מאות מתלמידיו ובכך ראה את ריסוק מפעל חייו הגדול, ובהתחשב בגילו המתקדם, ניתן היה לצפות שיפרוש לחיים שקטים ויחזור לשקוע בתלמודו כדי להתעלות במישור האישי. אך רבי עקיבא לא אמר נואש. הוא ירד לדרום ופתח ישיבה חדשה עם מספר מצומצם של תלמידים, שהפכו לימים לגדולי התנאים והמשיכו את דרכו.

"ב"ב אלף תלמידים היו לרבי עקיבא מעכו ועד אנטיפרס וכולם בפרק אחד מתו. למה? שהיתה עיניהם צרה אלו באלו. ובסוף העמיד שבעה: רבי מאיר ורבי יהודה רבי יוסי ור' שמעון ורבי אלעזר בן שמוע ורבי יוחנן הסנדלר ור' אליעזר בן יעקב... אמר להם: בניי! הראשונים לא מתו, אלא שהיתה עיניהם צרה אלו לאלו, תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם. עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה" (בראשית רבה סא, ג).

את סוד כוחו של רבי עקיבא ניתן ללמוד ממה שמספר רבן גמליאל במסכת יבמות:

פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחרת שנשברה בים הסוער והכול נראה אבוד. הצטערתי מאוד על רבי עקיבא שהיה בה, וחשבתי בלבי שלא ייתכן שהוא ניצל מתוך הסערה הקשה. כל הדרך הייתי דואג ומצטער עליו ולא מצאתי מנוח לנפשי. וכשהגעתי ליבשה, ראיתי דבר פלא שלא האמנתי למראה עיניי: הוא בא וישב לפני בנחת ודרש בהלכה כדרכו כאילו לא אירע דבר. הופתעתי ושמחתי עד מאוד לראותו חי ושלם. אמרתי לו: בני, מי הציל אותך מן הים הגדול והמסוכן? אמר לי: דף של ספינה נזדמן לי, ובכל גל שבא עלי הורדתי לו את ראשי וכך ניצלתי בשלום.

לרבי עקיבא הייתה יכולת מיוחדת להתמודד עם מצבים קשים ולא להישבר מהם. גם כאשר איבד את תלמידיו הרבים הוא ידע לראות במשבר הזדמנות לצמיחה, ולמנף גם את הרגעים המרים ביותר לשינוי חיובי.

בשנת 1976, חייל משוחרר בשם רמי, התלווה לאמו לקניות בשוק מחנה יהודה. הם ניגשו לחנות סיטונאית ברחוב השקמה כדי לקנות מוצרים במחיר מוזל, אך בעל העסק סירב למכור להם בטענה שהוא מוכר רק בכמויות גדולות. הפגיעה האישית מהיחס שקיבלה אמו הפכה לרעיון עסקי: רמי החליט לפתוח חנות שתמכור לצרכן הפרטי במחירי סיטונאות. לסבו היה מחסן קטן, שבו לאחר זמן נפתחה החנות הראשונה של "רמי לוי - שיווק השקמה". כך הפך קושי להזדמנות ולהצלחה גדולה.

לכל אחד יש קשיים והתמודדויות בחיים, החכם יודע למנף אותם להצלחה.

הרב יחזקאל סטרוץ
מו"צ בענייני ריבית

רכב מרווח ב-5₪ ליום

כיצד יצירתיות הלכתית מאפשרת ליהנות מהלוואה בלי להיכשל באיסור ריבית

בעולם ההלכה, דיני ריבית תופסים מקום ייחודי. בעוד שבתחומים רבים השאלה היא "מותר או אסור", בהלכות ריבית פעמים רבות השאלה היא "כיצד". ישנם מצבים שבהם פעולה מסוימת אסורה בדרך אחת, אך מותרת כאשר היא נעשית במסגרת הלכתית אחרת.

להמחשה, מעשה שהיה: אדם עמד לטוס עם משפחתו לחתונה משפחתית בארצות הברית בתקופת חג הפסח. ההוצאות עבור חמישה ילדים היו כבדות, והוא פנה לחברו הקרוב בבקשה להלוואה של 50,000 ש"ח. המלווה הסכים מיד, אך הוסיף בקשה: "מכיוון שאני נוסע לצפון בחול המועד בזמן שאתה בחו"ל, האם אוכל להשתמש בטויוטה סיינה שלך?".

כאן מתעוררת שאלה של ריבית. המלווה מקבל טובת הנאה מהלוואה בדמות שימוש ברכב ללא תשלום, ודבר זה אסור משום איסור ריבית.

חשוב להדגיש: גם אם השימוש ברכב לא הותנה במפורש במתן ההלוואה, עצם ההנאה שמקבל המלווה בעקבות ההלוואה מוגדרת כריבית.

במקרה זה טען הלווה: "גם ללא ההלוואה הייתי נותן לך את הרכב, אנחנו חברים". אולם בירור ההלכה העלה שגם טענה זו אינה מתירה את הדבר, שכן מדובר ב"הנאה בפרהסיא" - שימוש גלוי ברכב - וכיוון שלא הייתה ביניהם רגילות של השאלת רכב בעבר, אין הדבר נראה כמעשה חברי רגיל, אלא כהטבה הניתנת בעקבות ההלוואה.

עם זאת, ניתן למצוא פתרון במסגרת דיני משכון וקיזוז.

הפתרון הוא שבשעת מתן ההלוואה יכתבו הצדדים שטר משכון, שבו יוגדר הרכב כמשכון עבור החוב. בדיני משכון מצינו שיש למלווה אפשרות להשתמש במשכון, בתנאי שבכל יום שימוש יקוזז סכום מסוים מהחוב, אפילו סכום קטן.

כך סיכמו הצדדים שהרכב יהיה משכון עבור ההלוואה, ובכל יום שימוש יקוזזו מן החוב 5 שקלים. נמצא שבמקום שהמלווה יקבל טובת הנאה כמתנה, הוא למעשה פורע לעצמו חלק מן החוב באמצעות השימוש ברכב. החוב, שהחל ב־50,000 ש"ח, פוחת בהתאם לימי השימוש.

בדרך זו, השימוש ברכב אינו נחשב ריבית, אלא פירעון חלקי של ההלוואה.

חשוב להדגיש כי דיני משכון מורכבים ורוויים בפרטים, ויש בהם חילוקי דינים בין השולחן ערוך לרמ"א. לכן כל פתרון מסוג זה צריך להיעשות בליווי מו"צ מוסמך.

כך ניתן לשלב בין נתינת הלוואה ללא ריבית לבין הנאה מותרת, במסגרת ההלכה.

הרב חיים זיסמן
ר"מ בישיבת 'המתיבתא תורה ודעת'

ממלכת כהנים

ספר ויקרא מכונה בספרות חז"ל "תורת כהנים", משום שרוב פרשיותיו עוסקות בדינים השייכים לעבודת הכהנים, הן בקרבנות והן בדיני הכהונה. לצד זאת, ישנן הלכות שבהן הכהן הוא הפוסק הבלעדי, כגון דיני נגעים. עם זאת, ישנן פרשיות כמו שמיני, קדושים ובהר, העוסקות בהלכות הנוגעות לכלל ישראל, כגון מאכלות אסורות ועריות, דיני שמיטה, שקר, כלאים וגזילה.

שילוב זה מעלה את האפשרות שמושג "תורת כהנים" רחב יותר משבט הכהונה בלבד, וניתן להחילו על כלל ישראל. יסוד הדבר בדברי ה' למשה לקראת מתן תורה: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". מכאן שמושג הכהונה הוא יחסי; כשם שהכהן נבדל מן הלויים והישראלים, כך עם ישראל כולו נבדל מאומות העולם ונקרא כהן ביחס אליהם.

לפי זה, ראוי לראות את ספר ויקרא לא רק כהדרכה לכהנים עצמם, אלא גם כהנחיה לכלל ישראל. כשם שמעמד הכהונה מחייב את הכהן במגבלות והנהגות מיוחדות, כך גם מעמדו של עם ישראל כממלכת כהנים מחייב אותו באורח חיים מובחן, הנובע מרום מדרגתו.

כדי לחדד יסוד זה, יש לעמוד על שלושה ממדי קדושה בעם ישראל: קדושת המקום - ארץ ישראל, ירושלים והמקדש; קדושת הזמן - שבת וחג; וקדושת ישראל - קדושת הגוף היהודי וקדושת הכהן. המאפיין המשותף לממדים אלו הוא עצמאותם: כך, עבודת המקדש דוחה מגבלות מסוימות של קדושת הזמן, ובמצוות כמו ברית מילה, פיקוח נפש וקידוש החודש אין חלות לאיסורי שבת במובנם הרגיל.

נראה שחטא נדב ואביהוא נבע מהבנה שגויה של עיקרון זה. הם סברו שכוח קדושת גופם ככהנים מאפשר להם להיכנס אל הקודש ללא הכנה מספקת, ועל כך נענשו. לשם ההבהרת טעות זו נאמרו הפסוקים בפרשת שמיני לאחר מות בני אהרן: "יין ושכר אל תשת... ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור". איסור שתיית היין בא להדגיש שהשכרות מטשטשת את הגבולות וההבדלות הנדרשות במקום הקדוש. על כן באה פרשת אחרי מות ומפרטת את ההכנות הרבות הנדרשות מן הכהן, כדי שיכשיר את קדושת גופו ויוכל להיכנס אל הקודש כראוי.

פשוט לחנך

שניאור רוכברגר
מזכ"ל אחווה - התנועה לנוער חרדי

לקום מחר בבוקר

שגרת שינה בריאה אינה כלי למשמעת אלא יסוד לבניית גוף ונפש מאוזנים. כך תעירו את הילדים נכון

הורים יקרים,

סביב נושא היקיצה בבוקר אנו מתעקשים להכריח את הילדים לקום בזמן, בגלל שצריך להגיע לבית הספר (בימי חול) או כדי להתפלל בזמן (בעיקר בשבתות ובחופשות). אבל בואו נדבר בשפת הדרך ארץ שקדמה לתורה: שינה וקימה בזמן זה לא בשביל בית הספר או תפילה. גם אדם הראשון קם בבוקר למרות שלא הייתה עדיין תורה, ולא תפילה בזמנה.

הגוף שלנו הוא לא אוסף של איברים, אלא תזמורת שזקוקה למנצח. השעון המרכזי במוח מתזמן הכל: מרמת הריכוז ועד למערכת החיסון. כשהקצב הזה משתבש, הילד לא רק עייף, אלא ממש בקריסת מערכות נפשית ופיזית.

הרבה הורים משתמשים בלימוד תורה ובתפילה כסיבה שבגללה הילדים צריכים לקום בזמן, אבל זו טעות חינוכית. כמבוגרים, זה בסדר להגיד לעצמנו "קום כבר! אתה צריך להתפלל!", אבל בשום פנים ואופן לא לילדים.

מעבר לצד החינוכי שהופך תפילה ולימוד תורה לעונש, יש כאן עניין נוירולוגי. המוח שלנו מקשר בין חוויית היקיצה לבין הפעולה הראשונה שאנחנו עושים. אם היקיצה מקושרת ללחץ ואשמה סביב מצווה, המוח מתייק את המצווה הזו במערכת האיום במקום במערכת התגמול. הילד שמפתח שנאה לתפילה לא עושה זאת מתוך מרד, אלא כי המוח שלו למד להפריש קורטיזול (הורמון הסטרס) בכל פעם שמוזכרת המילה תפילה.

אז למה באמת חשוב לקום?

סדר יום קבוע הוא אחד היסודות החשובים ביותר לבריאות. כבר בגמרא אמר שמואל: "שינוי וסת - תחילת חולי". גם באכילה ולפי המחקר, גם לגבי שינה, חוסר עקביות בשעות השינה קשור ישירות לקשיים בוויסות רגשי.

חוסר בשינה סדירה פוגע באזור במוח שאחראי על דחיית סיפוקים, קבלת החלטות ושליטה בכעסים. ילד שלא ישן טוב הוא ילד שהבלמים הביולוגיים שלו לא עובדים טוב.

בנוסף, הורמון הגדילה, האחראי על צמיחה והתפתחות הגוף, מופרש בעיקר בערב. ילד ששנתו אינה סדירה או שהולך לישון בשעות מאוחרות מאוד, מפספס את ההזדמנות למיצוי פוטנציאל הגדילה שלו.

אך הצמיחה היא גם בנפש. בשינה המוח מבצע פעולה של "ניקוי רעלים" רגשי ושכלי. הוא מעבד את חוויות היום, מתייק חוויות, ומפרק מתחים. ללא שינה סדירה, המוח נשאר במצב של עומס יתר, מה שפוגע בחוסן הנפשי.

לכן, קודם כל מעירים באווירה חיובית. בבוקר הגוף עובר תהליך של זינוק טבעי בהורמונים שאמור להכין אותנו ליום. כשאנחנו מעירים ילד בצעקות ולחץ, אנחנו משבשים את זה, ומכניסים את הגוף לסטרס בזמן הכי לא נכון. במקום זה, פתחו תריסים. אור שמש טבעי הוא האות החזק ביותר של הטבע לשעון הביולוגי להפסיק להפריש הורמון שינה, ולהתחיל להפריש את הורמוני הבוקר.

איך מסדרים את השינה?

בגילאים הקטנים (עד גיל 10-11): המפתח הוא להעיר אותם בבוקר מוקדם (ופחות להילחם איתם בלילה שילכו לישון). חשיפה לאור יום בשעות הבוקר המוקדמות עוזרת לילדים להירדם מהר יותר בלילה. אם הילד היה בחוץ, רץ ושיחק בשמש, השעון הפנימי שלו יתאפס בצורה יעילה יותר.

בגילאים הגדולים יותר: אצל מתבגרים, המוח באמת מתחיל "לקדם" שינה בשעה מאוחרת יותר מאשר אצל מבוגרים. אבל האויב הגדול במקרה הזה הוא הטכנולוגי, ואני מתכוון למסכים. האור הכחול שנפלט מהם, מרמה את המוח וגורם לו לחשוב שעדיין צהריים. לכן כדאי ששעה לפני השינה, לא יהיו מסכים. המוח זקוק לזמן של "דעיכה" כדי לייצר את ההורמונים שמאפשרים שינה עמוקה ואיכותית.

גם בשישי-שב"ק צריכים להשקיע. מתברר ששינוי של יותר משעתיים בין הימים גורם לירידה בביצועים הקוגניטיביים לאורך כל השבוע. הגוף מרגיש ג'ט-לג בכל פעם מחדש. לכן שמירה על מסגרת קרובה לשגרה גם בשבת היא המתנה הכי גדולה שתוכלו לתת לריכוז של הילד שלכם.

אמת, התובנות האלה דורשות מאיתנו להיות עקביים וגם קצת קשים, אבל זה משתלם. ילדים עם שגרת שינה קבועה הם ילדים יותר מאוזנים ושמחים. הם לומדים שהעולם פועל לפי סדר מסוים, וזה מעניק להם ביטחון נפשי עמוק.

וכהורים, אל תשכחו לישון גם בעצמכם בזמן! זה יאפשר לנו לחנך אותם בנחת וברוגע, כי גם הנפש שלנו תעבוד יותר טוב.

בהצלחה!
שניאור

הכותב הוא מרצה בחוג לחינוך חברתי קהילתי (בלתי פורמלי) במכללת נורדין,
חיפה ומטמיע תחום חינוך בלתי פורמלי במחוז החרדי, משרד החינוך | shneori770@gmail.com

שיח על תורת הסוד

לימי ספירת העומר ול"ג בעומר

פרק ב' - 'פתחי האוורור של הבריאה'

ידידי המקובל, אני מבין שתורת הקבלה מיוסדת על ספירות ומידות, מאוד מוזר, הקב"ה הוא כל יכול, מה הסיפור של כל 'תוספי הבריאה' הללו?

חברי היקר, אכן, תורת הקבלה מעמידה מערכת של עולמות ועשר יסודות מרכזיים הנקראים 'עשר ספירות', כפי שמופיע בקטע הזוהר המפורסם 'פתח אליהו': "אַנְתְּ הוּא חָד... לֵית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בָּךְ כְּלָל, אַנְתְּ הוּא דְּאַפֵּקְתְּ עֶשֶׂר תִּקּוּנִין וְקָרֵינָן לוֹן עֶשֶׂר סְפִירָן, לְאַנְהָגָא בְּהוֹן עָלְמִין" (אתה הוא אחד, אין מחשבה תופסת בך כלל, אתה הוא שהוצאת עשר תיקונים שאנו מכנים עשר ספירות, להנהיג בהם את העולם). יש לכך כמין מקור בגמרא (חגיגה יב.) "בעשרה דברים נברא העולם בחכמה בתבונה וכו'". השאלה שנשאלת מאליה, כדבריך ידידי, מה הצורך בהן? האם הבורא צריך עוזרים למיניהם?

אפשר בעצם לשאול גם על קיומם של מלאכים מעולמות עליונים, כפי שרואים הרבה בתנ"ך (עי' רמב"ם יסוה"ת פ"ב), האם הקב"ה צריך מזכירים ושליחים?

אכן, והתשובה היא, שכל אלו לא נצרכים עבור הבורא כמובן, אלא עבורנו. אנו בעולם גשמי ומוגבל, היכולת שלנו לגעת מעבר לגבולות הזמן והמקום היא אפסית, וכך אנחנו 'רחוקים' מהבורא האינסופי בתכלית. מכיון שה' רוצה שנתקדש בקדושתו, "קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי" (ויקרא יט), הוא יצר עבורנו פתחי אוורור של קדושה מובנים בתוככי הבריאה עצמה. וכך העולם שלנו, לא בא כיחידה נפרדת, אלא כחלק אחרון וסופי מתוך מערכת ענפה של עולמות עליונים, הפועלים כשלשלת מדורגת מדרגה לדרגה, מה שמכונה 'סדר ההשתלשלות', בעליונים - הקדושה נגלית לגמרי, וככל שיורדים בדרגות, הקדושה נסתרת יותר ויותר, עד לעולם שלנו, שהוא הנמוך ביותר מבחינת הסתר הקדושה, אבל בו התכלית של הכל.

מה הרווח מקדושה עליונה ונסתרת שבעולמות העליונים על העולם שלנו?

יש כאן שינוי תפיסה, העולם הגשמי אינו בריאה מנותקת לעצמה. אפשר להגדיר ולומר, שבלי הקבלה אפשר לחשוב שהעולם נברא כדבר נוסף מחוץ לאלוקות כביכול, הקבלה מבססת שהעולם הוא בתוך האלקות, כי הוא סך הכל טבעת נוספת בשלשלת, שבה רק נסתרת הקדושה מהעולם שמעליו. ברש"י על הפסוק הראשון בתורה "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים" הביא את דברי חז"ל (רבה יב) "בָּרָא אֱלֹקִים - ולא אמר - בָּרָא ה', שבתחילה עלה במחשבה לבראותו במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, שיתף בו מידת הרחמים". השמות אלוקים ושם הוי', ומידת הדין ומידת הרחמים, הם לא רק מחשבות, אלא כלים ממשיים שנאצלו ונבראו בעולם לפי סדר מסודר ובמינון מדויק, כדי להוות כוח רחמים וקרבת ה' לברואי עולם שיוכלו להתקיים למרות ריחוקם מה'.

באופן עמוק יותר, הכוונה ב'דין ורחמים' גם לסוד 'הצמצום' שמופיע מאוחר יותר בקבלת האר"י הקדוש, שהקב"ה לא ברא משהו מחוצה לו ח"ו, אלא רק 'צמצם' והסתיר את עצמו ופינה כביכול מקום אצלו לעולם. כך שהעולמות נמצאים בתוך הקדושה, ולא מנותקים ממנה. כל זה הוא מבוא לשינוי עמוק של תפיסה, מעולם גשמי, לעולם שמלא בטוב וקדושה נסתרת המחכה לנו בכל פינה.

כיצד העליונים משפיעים על העולם, אם הם לא ניכרים וידועים בעולם הזה?

אם יש קדושה בבריאה עצמה, אז יש בידינו להיאחז בה, יש לנו אפשרות לנהל תקשורת והשפעה הדדית עם העליונים. בדומה למלאכים שהזכרת, שהם דוגמה מצוינת של תקשורת עם נבראים שאינם חומריים כמותנו, אבל יכולה להיות להם השפעה הדדית. הספירות הם כמו כוח מגנט קדושה אלוקי עוצמתי שנשתל בתוך הבריאה עצמה, בכל דבר שבקדושה שאנו עושים, אנו 'מתחברים' אליהם, ומעוררים קדושה מהם - בעולם. במערכת הספירות יש 'שיום' וזיהוי שלהם בשמות וכוחות שאנחנו נדע להתנהל מולם, ונבין על מה ואיך אנו פועלים בכל דבר. וכאן החידוש הנוסף, לא רק שהעולם הוא תוצר של קדושה, אלא שבכל מעשה טוב אנחנו עושים מהפכות ומעוררים את הקדושה שבעולם, לצאת מכוח אל הפועל.

איך עובדת ההשפעה ההדדית הזו?

אותם כוחות 'מגנט הקדושה' של הספירות, קיימים בכל 'סדר ההשתלשלות', בכל עולם לפי דרגתו, גם בעולמנו אנו, וגם - בתוכנו אנחנו! כמו שאומר הפסוק (איוב י"ט) "וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ" - לפי הקבלה הפירוש בפסוק הוא חידוש מדהים: שגם בתוכנו, בנפש האדם הגשמי בעולם הגשמי, יש השתלשלות של הספירות, מה שמאפשר לנו מערכת יחסים קרובה עם הקדושה בכמה אופנים:

הבנה: להבין בעצמנו את מערכת הספירות העליונה. המשכה: לעורר על ידי הכוחות שבנו את הכוחות העליונים. תיקון: על ידי הכוחות העליונים אנחנו יכולים לתקן את הכוחות שבנו. כמובן שעלינו להבין כעת מה הן אותם ספירות עלומות, ועל כך בפרק הבא אי"ה.

א גוטען שבת

ישראל

לשאלות והארות:

sruly.kush@gmail.com

רשב"י עורך שלום בית

איתא במדרש שיר השירים (א־ד) על הפסוק "נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ":

"תַּמָּן תְּנִינַן (-שם שנינו), מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת בְּצִידוֹן שֶׁשָּׁהֲתָה עֶשֶׂר שָׁנִים עִם בַּעֲלָהּ וְלֹא יָלְדָה, אֶתְוֹן גַּבֵּי (-הגיעו לפני) רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי בָּעַיִן לְמִשְׁתַּבְּקָא דֵּין מִדֵּין (-רצו לעזוב זה מזו ולהתגרש), אֲמַר לְהוֹן חַייכוֹן כְּשֵׁם שֶׁנִּזְדַּוַּוּגְתֶּם זֶה לָזֶה בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה, כָּךְ אֵין אַתֶּם מִתְפָּרְשִׁים אֶלָּא מִתּוֹךְ מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה.

הָלְכוּ בִּדְרָכָיו וְעָשׂוּ לְעַצְמָן יוֹם טוֹב וְעָשׂוּ סְעוּדָה גְּדוֹלָה וְשִׂכְרָתוּ יוֹתֵר מִדַּאי, כֵּיוָן שֶׁנִּתְיַשְּׁבָה דַּעְתּוֹ עָלָיו אָמַר לָהּ בִּתִּי רְאִי כָּל חֵפֶץ טוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי בַּבַּיִת, וּטְלִי אוֹתוֹ וּלְכִי לְבֵית אָבִיךְ, מֶה עָשְׂתָה הִיא, לְאַחַר שֶׁיָּשַׁן רָמְזָה לַעֲבָדֶיהָ וּלְשִׁפְחוֹתֶיהָ וְאָמְרָה לָהֶם, שָׂאוּהוּ בַּמִּטָּה וּקְחוּ אוֹתוֹ וְהוֹלִיכוּהוּ לְבֵית אַבָּא. בַּחֲצִי הַלַּיְלָה נִנְעַר מִשְּׁנָתֵיהּ כֵּיוָן דְּפָג חַמְרֵיהּ (-ניעור משנתו כשפג ייינו), אָמַר לָהּ בִּתִּי הֵיכָן אֲנִי נָתוּן, אָמְרָה לֵיהּ בְּבֵית אַבָּא, אָמַר לָהּ מַה לִּי לְבֵית אָבִיךְ, אָמְרָה לֵיהּ וְלֹא כָךְ אָמַרְתָּ לִי בָּעֶרֶב, כָּל חֵפֶץ טוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּבֵיתִי טְלִי אוֹתוֹ וּלְכִי לְבֵית אָבִיךְ. אֵין חֵפֶץ טוֹב לִי בָּעוֹלָם יוֹתֵר מִמֵּךְ.

הָלְכוּ לָהֶם אֵצֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי וְעָמַד וְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם וְנִפְקְדוּ, לְלַמֵּדְךָ מָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹקֵד עֲקָרוֹת אַף צַדִּיקִים פּוֹקְדִים עֲקָרוֹת, וַהֲרֵי דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמָה אִם בָּשָׂר וָדָם עַל שֶׁאָמַר לְבָשָׂר וָדָם שֶׁכְּמוֹתוֹ אֵין לִי חֵפֶץ בָּעוֹלָם טוֹב מִמֵּךְ נִפְקְדוּ, יִשְׂרָאֵל הַמְחַכִּים לִישׁוּעַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם וְאוֹמְרִים אֵין לָנוּ חֵפֶץ טוֹב בָּעוֹלָם אֶלָּא אַתָּה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, הֲוֵי נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ".

צדיקים היו למדים מכאן, על כוחו של רשב"י לפעול ישועות בכלל ולהיפקד בישועה ורחמים בפרט, עם זאת מודגש כאן שהישועה נפעלה על ידי שישבו יחד באהבה ושמחה. מעניין לציין משו"ת חידושי הרי"ם מגור (אבן העזר ל"ה), שכותב לרבי חיים מצאנז בעל שו"ת דברי חיים, על דיון בגירושין במעשה דומה, ובסוף התשובה חותם: **"וכדעתו הרחבה יעשה, ויותר טוב שיפעול בתפילתו שיפקוד ד' אותם כעובדא דרשב"י במדרש הנ"ל".**

אַ וואָרְט

מקום אש שלהבת

"ומעיד אני באמת, כי בילדותי שמעתי פה מרבני קשישאי רבני הספרדים, אשר אבותם ראו וספרו להם, כי הרב הקדוש ר' חיים בן עטר זיע"א היה פעם אחת בהילולא, וכשעלה למירון והגיע לתחתית ההר, ירד מהחמור והיה עולה על ידיו ועל רגליו, וכל הדרך היה גועה כבהמה וצועק היכן אני השפל נכנס למקום אש שלהבת, קוב"ה וכל פמליא של מעלה הכא, וכל נשמות הצדיקים שמה, ובעת הילולא היה שמח שמחה גדולה"

(רבי שמואל העליר רבה של צפת - 'כבוד מלכים')

השמחה על ציון הרשב"י

"נתאמת לנו מאנשי אמת אשר השמחה על ציון הרשב"י היא שלא כדרך הטבע, דכתיב (משלי יג-ט) אור צדיקים ישמח".

(מהרצ"א מדינוב - בני יששכר)

עמוד הבית

של אחוות תורה

קובעים עיתים למשפחה

פרשת השבוע מלאה בערכים שמובילים אותנו בכל היבטי החיים. מדור זה מיועד לפעילות משפחתית אינטראקטיבית סביב שולחן השבת. עקבו אחר תחנות הפעילות ופעלו בהתאם.

לתגובות: is@achvat.co.il

להתאהב בדרך

במקום למדוד הצלחה רק לפי היעד, פרשת אמור מלמדת לראות בתהליך עצמו את עיקר המשמעות, ולהפוך את הדרך לצמיחה יומיומית

1. שאלה לדיון

קמתם בבוקר ולפתע אתם מגלים שקיבלתם כוח של נבואה. אתם יכולים לדעת מראש מה יהיה הסוף של כל דבר. איך ייגמר הספר שאתם קוראים בו, מה תהיה התוצאה של המלחמה ומי ינצח במשחק שאתם משחקים בו. בקיצור, אתם תמיד מגיעים לסוף עוד לפני ההתחלה. הייתם רוצים לחיות חיים שכאלה חסרי הפתעה וציפייה?

2. החיים בפרשה

במרכז הפרשה מופיעה מצווה ייחודית: ספירת העומר. התורה מצווה עלינו לספור שבעה שבועות תמימים מפסח ועד שבועות. המבנה של המצווה הזו מעורר השתוממות, משום שאנחנו לא סופרים לאחור, אלא סופרים קדימה. אנחנו מוסיפים יום ליום.

מדוע המבנה הזה כל כך קריטי?

שימו לב לשם החג שמחכה בסוף הדרך: חג השבועות. זהו שם מוזר. הרי היינו מצפים שהחג ייקרא "חג מתן תורה" או "חג הביכורים" (כפי שהוא אכן נקרא במקומות אחרים). אבל השם המרכזי שלו מדגיש דווקא את היחידות שמדדו את הדרך, השבועות. לא רק זאת אלא שיש מפרשים שאפילו מדגישים שחג השבועות נחגג יום לפני מתן תורה (או לפחות מוגדר כסיום הספירה), כדי להבהיר לנו שהחגיגה היא לא רק על קבלת הלוחות, אלא על השבועות שבהם הפכנו להיות ראויים להם.

התורה רוצה שנבין שמתן תורה הוא לא אירוע שנוחת עלינו מהשמיים ביום אחד. הוא תוצאה של הדרך שעברנו.

מי שהיינו בצאתנו ממצרים, חבורת עבדים מבוהלת וחסרת ביטחון, לא יכול היה לקבל את התורה. היינו צריכים לעבור תהליך של 49 ימים שבהם אנחנו סופרים את עצמנו מחדש.

הספירה הזו היא התבוננות בתהליך. בכל יום אנחנו סופרים את מי שהפכנו להיות מאז שהיינו עבדים חסרי דעת במצרים, ועד שנהיינו בני חורין המסוגלים לקבל אחריות. כל יום בספירה הוא שאלה: האם היום אני משוחרר יותר מאתמול? הספירה מכריחה אותנו לעצור בתוך השגרה השוטפת ולהגיד "היום יום כך וכך לעומר". זהו רגע של נוכחות בכאן ועכשיו.

היעד (מתן תורה) הוא חשוב, הוא נותן לנו את הכיוון, אבל הוא לא העיקר. העיקר הוא הטרנספורמציה שקורה בדרך. אם נחכה רק ליום החמישים כדי לשמוח, נפספס 49 ימים של חיים, צמיחה וגילויים. התורה מבקשת מאיתנו להיות אדונים לזמן שלנו לא דרך כיבוש היעד, אלא דרך הערכה של כל צעד וצעד. כשאנחנו סופרים, אנחנו נותנים משמעות לכל יום שעובר, ומוודאים שאנחנו לא רק שורדים את הדרך, אלא באמת חיים אותה.

לוח ספירת העומר מאיטליה, שהופק בשנת 1804.
מוצג במוזיאון היהודי בלונדון (להרחבה: פסיפס גליון 35).
צילום: Ethan Doyle White. רישיון: CC-BY-SA-4.0

3. לאן ניקח את זה מכאן?

הערך המרכזי כאן הוא חגיגת סימני הדרך. עלינו ללמוד לשאול את עצמנו ואת הילדים שלנו: מה הדבר הקטן שהשתנה בך היום? התקדמות היא לא תמיד זינוק ענק; היא בדרך כלל הצטברות של רגעים קטנים שבהם בחרנו נכון, הקשבנו טוב יותר או פשוט היינו נוכחים.

כשאנחנו מבינים שהדרך היא העיקר, הלחץ מהיעד יורד. אנחנו מפסיקים להמתין שהאושר יגיע כשנסיים את הפרויקט או כשהילדים יגדלו, ומתחילים למצוא אותו בתוך הספירה עצמה. חג השבועות מלמד אותנו שהחגיגה הגדולה היא על השבועות שעברנו, על המאמץ המצטבר ועל האדם שהפכנו להיות בדרך להר סיני.

עלינו ללמוד לשאול את עצמנו: האם היום אני בהתקדמות מאתמול? אם כן, בואו נחגוג את זה! אל תחכו לסוף הפרויקט כדי להרגיש סיפוק. תהנו מהדרך, מהלמידה ומהשינוי שקורה לכם בתוך המסע. כשאנחנו מצליחים לראות את הדרך, היעד כבר יבוא מאליו, והוא יהיה הרבה יותר מתוק כי אנחנו נדע בדיוק כמה צעדים השקענו כדי להגיע אליו.

4. פעילות מסביב לשולחן

עליכם לספור כמה שיותר נצחונות קטנים שהיו לכם לאורך הדרך. כדאי לתחום את השיחה לתקופה מסוימת (מקסימום חודש) ואז לנסות להגיע למספר הגבוה ביותר של נצחונות קטנים שהצלחנו בהם לאורך הדרך. הזוכה הוא מי שהגיע למספר הגבוה ביותר. כעת, חגגו איתו יחד באמת את הנצחונות שלו, זוהי הזדמנות נהדרת להביע הערכה לתהליך ולא רק לתוצאה.

תובנה: היעד נותן לנו את הכיוון, אבל הדרך היא זו שנותנת לנו את האישיות. מי שסופר את הצעדים, מגלה שהמסע הוא לא הבעיה, הוא התרופה.

5. המשימה השבועית

במהלך השבוע הקרוב, בכל פעם שתסיימו משימה קטנה (אפילו שליחת אימייל או שטיפת כלים), עצרו ל-5 שניות. אל תרוצו למשימה הבאה. אמרו לעצמכם: זה היה צעד אחד בספירה שלי. תנו לעצמכם וי קטן על הדרך, ולא רק על התוצאה הסופית.

לכבוד ל"ג בעומר

האור הגנוז

ל"ג בעומר במירון, ה'תרצ"ט-1939.
צילם: הנס חיים פין (1916–1978) מחלוצי צילום העיתונות בישראל וצלם סוכנות AP במשך כארבעים שנה.
עיבוד אמנותי: אחוותא.

השתלשלות ספר הזוהר מרשב"י ועד ימינו

במשך שלוש עשרה שנה היו רשב"י ובנו ספונים במערה. מה למדו באותן שלוש עשרה שנה ומה השיגו בהתבודדות זו? על כך הגמרא רק רומזת.

מאוחר יותר אסף רשב"י סביבו חבורת תלמידים מצומצמת, היא ה"חברייא קדישא", וגילה להם את מה שאין רשות לגלות. ביום פטירתו, הוא ל"ג בעומר על פי המסורת, זכו התלמידים למעמד ה"אדרא זוטא", ההתגלות האחרונה, שבה השפיע רשב"י אורות שלא גילה בחייו, ועם המילה "חיים" יצאה נשמתו הטהורה.

כתבו התלמידים את מה שלמדו ממנו. רשב"י עצמו הבטיח בזוהר: "ומשום שעתידים ישראל לטעום מעץ החיים שהוא ספר הזוהר הזה, יצאו בו מן הגלות ברחמים". הבטחה שהיא גם גזרה, שהספר לא ייחשף אלא בעת הראויה. ואכן, במשך אלף שנה נשמר הזוהר בחדרי חדרים של ראשי הדורות, עובר איש מפי איש.

בעל "חסד לאברהם", סבו של החיד"א, מוסר מסורת לפיה היו הגווילים גנוזים באחת ממערות מירון, עד שנתגלו מחדש דרך ישמעאלי שמכר אותם לסוחרים, ומשם הגיעו לידי חכם צפון אפריקאי, וממנו לספרד.

שעת הגילוי

בסוף האלף החמישי הגיעה שעת הגילוי. בספרד של שלהי המאה השלוש עשרה חי המקובל רבי משה די לאון, שעסק בסתרי תורה בחוג מצומצם של מקובלים. באותן שנים החל להפיץ קונטרסים ובהם מדרשות מופלאות של רשב"י ותלמידיו בארמית הגלילית, העוסקים בסתרי תורה בעומק שלא נודע כמותו. הקונטרסים עברו מיד ליד והרעישו את העולם. ספרי קבלה קודמים היו רק טיפות ורמזים מול האוקיינוס שנפתח כעת לפתע. היה ברור שאין כאן חיבורו של תלמיד חכם מספרד, אלא אוצר גנוז שהגיעה שעתו.

לא הכל קיבלו את הספר בנפש שקטה. רבי יצחק דמן עכו, תלמיד בית מדרשו של הרמב"ן שנפדה מן השבי בנפילת עכו, נסע לספרד לבדוק את פני הדברים. הוא חקר, שמע עדויות שונות, ולבסוף שב כמאמין גמור בקדמות הספר והמשיך לצטטו כדברי רשב"י. בדורות הבאים הוסיפו לצוץ מערערים מחוגי הפילוסופיה, שהתקשו לקבל את סגנון הסוד ואת מעמדו של הזוהר מול הגמרא המוכרת. מולם התייצבו גדולי ישראל בסדרת חיבורי הגנה, הנודע שבהם הרמח"ל בספרו "חוקר ומקובל" (מאמר הויכוח), והעמידו את אמיתות הזוהר על מכונו. הטענה המרכזית בידם הייתה פשוטה: הזוהר מצטט חיבורים קדומים שלא הגיעו לידינו, ובאים בו מסורות חכמה שעומקם ורוחבם אינם יכולים להיות פרי עטו של אדם אחד בדור אחד.

שיאו של הגילוי הגיע מאתיים

שנה לאחר מכן, בצפת שלאחר גירוש ספרד. בשנת שי"ח הודפס הזוהר לראשונה במנטובה, ומיד אחריה בקרימונה, לאחר שתשעים שנה מתחילת הדפוס לא ניתנה רשות להוציאו לאור מחשש קדושתו ומעומק סודותיו. בצפת ישבו באותה תקופה רבי יוסף קארו, רבי שלמה אלקבץ מחבר "לכה דודי", ורבי משה קורדובירו (הרמ"ק), שעמד בראש הישיבה, חיבר את "פרדס רימונים" כשיטה סדורה ראשונה ללימוד הזוהר, ואת פירושו "אור יקר" על הספר כולו.

בשנת ש"ל, חצי שנה לאחר פטירת הרמ"ק, הגיע לצפת המקובל האלוקי רבי יצחק לוריא, האר"י הקדוש. שנתיים וחצי בלבד חי שם, והספיק להעמיד חבורת תלמידים, "גורי האר"י", ובראשם רבי חיים ויטאל. האר"י לא כתב כמעט דבר בעצמו, אך תלמידיו כתבו את תורתו בסדרת ספרים שנודעו ככתבי האר"י: "עץ חיים", "שמונה שערים", "פרי עץ חיים". בתורתו חידש האר"י את סוד הצמצום, את שבירת הכלים, את תורת הפרצופים ואת תורת הגלגולים, והורה: "מצווה לגלות חכמה זו". משנתו הפכה לצינור המרכזי שדרכו מובן הזוהר עד עצם היום הזה.

פולמוס השבתאות וצלו

המאה השבע עשרה הביאה איתה את האסון הגדול של שבתי צבי וממשיכיו הפרנקיסטים. אחד מכלי הנשק שלהם היה עיוות של הזוהר ושל משנת האר"י לצורך מהפכה מסוכנת בהלכה. הזוהר, שהיה נחלת לומדים זהירים, נחשף פתאום לידיים זרות שהשתמשו בו ככלי.

על רקע זה באה במאה השמונה עשרה התערבותו של רבי יעקב עמדין, היעב"ץ, בנו של "חכם צבי", מגדולי הדור, ונלחם בשבתאות במאמץ בלתי נלאה. בספרו "מטפחת ספרים" ערער היעב"ץ על חלקים מהזוהר, לא על עיקרו אלא על חלקיו המאוחרים, "רעיא מהימנא" ו"תיקוני זוהר", שלטענתו הוכנסו לספר בידי חכם ספרדי מאוחר יותר. גם החתם סופר, מגדולי הדור באשכנז של המאה התשע עשרה, ראה בזוהר את דברי רשב"י, אך התבטא שבמהלך הדורות הצטרפו אליו תוספות רבות.

החיד"א ב"שם הגדולים" עמד על טעמה של עמדת היעב"ץ: "נראה לי כי גם הרב ז"ל ידע באמת ובתמים ענין הזוהר הקדוש. אך בקנאתו על כת הארורה שעוברים על כריתות ומיתות בית דין דתלו עצמם בלשונות הזוהר בדברי שוא ושקר, לכן הראה פנים לקעקע ביצתם ולומר משום 'עת לעשות' פקפוקים אלו, וכוונתו לשמים". בדורות הבאים קמו רבנים שהשיבו בפירוט על טיעוניו של היעב"ץ ועמדו על קדמותו של הזוהר כולו כספרו של רשב"י, ועיקרו של הזוהר נשאר איתן על מקומו.

גדולי ישראל לדורותיהם קיבלו את הזוהר כספרו של רשב"י ותלמידיו, והשתיתו את עבודת ה' שלהם על יסודו. מרן הבית יוסף והרמ"א בהלכה, השל"ה הקדוש במוסר ועבודה, הגר"א ותלמידיו בעולם הישיבות, גדולי החסידות, ופוסקי הדורות, כולם ראו בו את אור העולם שהבטיח רשב"י לישראל.

זוהר להמונים

במאה השמונה עשרה נפתח הזוהר אל ההמונים. הבעש"ט וממשיכיו בחסידות הציבו את הזוהר וכתבי האר"י כיסוד העבודה הרוחנית של כל יהודי, לא רק של יחידי סגולה. במקביל, הגאון מווילנא כתב פירושים על הזוהר ועל ה"ספרא דצניעותא", ותלמידו רבי חיים מוולוז'ין בספרו "נפש החיים" העמיד את תורת הזוהר כעמוד המוצק של עולם הישיבות הליטאי. שני הזרמים הגדולים שחילקו את יהדות מזרח אירופה פגשו זה את זה בנקודה אחת: הזוהר הוא אור העולם.

במאה העשרים נכתבו פירושים על הזוהר, בהם פירוש 'הסולם' של הרב יהודה לייב הלוי אשלג, שתרגם את הזוהר מארמית לעברית וביארו באופן שכל אדם יוכל לעלות בו. "קראתי הביאור בשם הסולם", כתב, "להורות שתפקיד ביאורי הוא בתפקיד כל סולם, שאם יש לך עלייה מלאה כל טוב, אינך חסר אלא סולם לעלות בו". ביאור 'מתוק מדבש' של הרב דניאל פריש וביאורים נוספים.

ביום ל"ג בעומר, כשעולים בני ישראל אל קבר רשב"י במירון, אינם עולים רק אל קברו של תנא שנסתלק מן העולם לפני כאלף ושמונה מאות שנה. הם עולים אל אותו אור שעלה לראשונה במערה, שירד לחדרי חדרים של ראשי הדורות, שעלה שוב בספרד, שהתפרש בצפת, ושנפתח לכל יהודי דרך החסידות, ישיבות ליטא, ומהדורות הזוהר המבוארות. "יצאו בו מן הגלות ברחמים", הבטיח רשב"י. והבטחתו עדיין פועלת.

מרבנים ובנים
הרב מתניאל חיים עטרי
רב קהילת מקדש שלמה ירושלים

גדול חכמי ספרד במאה ה־15

רַבִּי לֵוִי בֶּן חָבִיב

(1541-1480)

המהרלב"ח: עמוד התווך של ירושלים: פוסק אדיר שגם היה בקי במדעים וגיבור לעמוד בפרץ מול סערות דורו

בשבוע שעבר עסקנו בדמותו הסוערת של רבי יעקב בירב, האיש שביקש להחזיר את עטרת הסנהדרין ליושנה בעיר צפת. השבוע, כהשלמה מתבקשת לדרמה הגדולה של דור הגירוש, נעסוק ביריבו הגדול שהיה גם ידידו בלב ובנפש - רבי לוי בן חביב, המכונה המהרלב"ח, מי שכיהן כראש חכמי ירושלים והיה לאחד מעמודי התווך של עולם הפסיקה בתחילת תקופת האחרונים.

כדי להבין את עוצמתו של המהרלב"ח, יש להכיר את הבית בו צמח. אביו היה רבי יעקב בן חביב (1445־1516), מחשובי חכמי ספרד ומנהיג קהילת המגורשים בסלוניקי. האב זכור לדורות בעיקר בזכות מפעל חייו המונומנטלי, ספר ה'עין יעקב', המרכז את כל אגדות הש"ס.

רבי יעקב האב נפטר בסלוניקי בטרם הספיק להשלים את הדפסת הכרך האחרון של חיבורו. בנו, המהרלב"ח, שהיה קשור לאביו בעבותות של הערצה ולמד תורה מפיו, לקח על עצמו את המלאכה. הוא לא רק סיים את ההדפסה, אלא הוסיף הערות והשלמות משלו, ובכך הפך לשותף מלא בשימור אוצר האגדה היהודי בקרב כל שכבות הציבור. חינוכו של האב, ששילב בין למדנות הלכתית חריפה לבין אהבה עמוקה למחשבת ישראל, ניכר בכל צעד של המהרלב"ח בהמשך דרכו.

שו"ת מהרלב"ח דפו"ר:
השער ושרטוטים אסטרונומיים

חייו של המהרלב"ח היו שזורים בתהפוכות התקופה. כילד חווה את גירוש ספרד ונדד עם משפחתו לפורטוגל, שם, בשיא הרדיפות, אולץ לחיות כאנוס לזמן קצר (כך עולה מדברי רבי יעקב בירב באחד ממכתביו בקונטרס הסמיכה). הפצע הזה הפך אצלו למנוע של דבקות; ברגע שהתאפשר לו נמלט לסלוניקי, ומשם עלה בשנת 1525 לירושלים.

ירושלים של אותם ימים הייתה עיר שבורה וענייה, אך המהרלב"ח ראה בה את עתיד העם. הוא מונה לראש חכמי העיר והפיח בה רוח חיים. הוא תיקן תקנות ציבוריות, דאג לרווחת העניים והשתמש בבקיאותו העצומה במדעים ובאסטרונומיה כדי לבסס את ענייני הלוח והזמנים בעיר הקודש.

כפי שראינו בשבוע שעבר, רבי יעקב בירב הכריז בצפת על חידוש הסמיכה, מהלך שעורר התרגשות משיחית עצומה. אך בירושלים, המהרלב"ח עצר את השמחה. הוא פרסם את "קונטרס הסמיכה" ובו שטף של טיעונים הלכתיים כנגד המהלך.

היה זה עימות חזיתי בין שתי תפיסות עולם: הלהט המחדש של צפת מול האחריות והשמרנות הירושלמית. המהרלב"ח טען שחידוש סמכות כה נעלה דורש הסכמה רחבה של כל חכמי ישראל, וחשש שמהלך נמהר יוביל לפיצול בלתי הפיך בעם. העימות היה חריף ואישי, אך עמידתו האיתנה של המהרלב"ח היא שבלמה בסופו של דבר את הקמת הסנהדרין ומנעה שינוי דרמטי במסורת הפסיקה.

המהרלב"ח הותיר אחריו מורשת של אמת צרופה ויושרה אינטלקטואלית. חיבורו המרכזי, "שו"ת מהרלב"ח", נחשב עד היום לאבן יסוד בספרות הפסיקה בזכות הדיוק וההיצמדות לפשט. הוא נפטר בירושלים בשנת 1541, כשהוא מותיר אחריו קהילה מחוזקת ותלמידים שהמשיכו את דרכו בכל רחבי העולם היהודי.

הכותב הוא מרצה ומחנך, מנהל רוחני ור"מ בישיבת משמר התורה, ורב קהילת 'מקדש שלמה' בירושלים
N0504125953@gmail.com | 055-9150150

עין יעקב.
המהדורה המפוארת
של מכון 'המאור'.
צילום: יח"צ

עין יַעֲקֹב

ספר "עין יעקב" חולל מהפכה בעולם הספרות התורנית, בהיותו החיבור השני המודפס בהיסטוריה (אחרי "הגדות התלמוד", קושטא רע"א) המעניק לאגדות חז"ל מעמד של גוף ידע עצמאי. בשונה מספרי המוסר והדרוש המשתמשים באגדה ככלי עזר לביסוס רעיונות לפי נושאים או פרשות השבוע, ה"עין יעקב" משמר את המבנה המקורי של התלמוד לפי מסכתות ודפים. סידור זה ממצב את הספר כחיבור המיועד לתלמידי חכמים השוחים בים התלמוד, ורואה באגדה תחום לימוד העומד בזכות עצמו.

תפיסה זו, הרואה באגדה נושא לפרשנות עצמאית ושיטתית, חלחלה עמוק למרחב הפולני־אשכנזי והולידה חיבורים מרכזיים שהושפעו ישירות מה"עין יעקב": החל מ"דרש משה" לרבי משה מפיזענץ (ה'שמ"ט), ועד ליצירת המופת של המהרש"א "חידושי אגדות" (ה'שס"ב). גם בעת החדשה המשיך הספר להוות תשתית למחשבה יהודית, כפי שניתן לראות בחיבורו של הראי"ה קוק, "עין איה", שנכתב כפירוש מעמיק על ה"עין יעקב".

רבים לומדים מדי יום ביומו את ספר ה"עין יעקב", אך לא כולם יודעים שאלמלא המהרלב"ח, ייתכן והספר לא היה מגיע לידינו בצורתו הנוכחית. אביו, רבי יעקב בן חביב, ראה שבדורותיו הציבור נמשך פחות לפלפול ההלכתי ויותר לסיפורי האגדה והמוסר. הוא החליט לרכז את כל חלקי ה"אגדתא" מהתלמוד הבבלי (והירושלמי בחלקו) לספר אחד. המהרלב"ח, שהשלים את המפעל, דאג שהספר יהיה נגיש לכל יהודי, ובכך הפך אותו לאחד הספרים הנפוצים והאהובים ביותר בכל בית יהודי עד ימינו.

למה שמחים בל"ג בעומר?

השבוע יחול יום ל"ג בעומר המכונה הילולא דרשב"י על שם קבלתנו שביום זה נסתלק מן העולם, לא לפני שסיים לגלות את סודות האדרא קדישא, ובגין כך נוהגים שמחה ביום זה, בריקודים ושמיעת כלי זמר כבר מליל ל"ג בעומר, שכן כך היה רצונו של רבי שמעון בר יוחאי שישמחו ביום זה כמבואר בדבריו האחרונים כפי שמובאים באידרא.

רבי יעקב חיים סופר בספרו 'כף החיים' (תצג, כו) מביא בשם רבי חיים ויטאל אודות המנהג לפקוד את קבר הרשב"י ורבי אלעזר בנו במירון "ואוכלין ושותין ושמחים שם", והוא מתאר את העובדות הבאות: "אני ראיתי למורי [האר"י] ז"ל שהלך לשם פעם אחת ביום ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו, וישב שם ג' ימים ראשונים של השבוע ההוא, וזה היה פעם האחת שבא ממצרים".

ושוב כתב: "והרב רבי יונתן שאגי"ש העיד לי שבשנה האחת קודם שהלכתי אני אצלו עם מורינו [האר"י] ז"ל, שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו, ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע, ועשה יום משתה ושמחה".

עובדה נוספת ומבהילה, מביא כף החיים: "גם העיד הרב רבי אברהם הלוי, כי בשנה הנזכרת הלך גם הוא שם, והיה נוהג לומר בכל יום בברכת 'תשכון' - 'נחם' וכו', וגם בהיותו שם אמר 'נחם' וכו', ואחר שגמר העמידה אמר לו מורי ז"ל, כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו, ואמר לו: אמור את האיש הזה אברהם הלוי, כי למה אומר נחם ביום שמחתינו, ולכן הוא יהיה בנחמה בקרוב. ולא יצא חודש ימים עד שמת לו בן אחד, וקיבל עליו תנחומים". ומסיים כף החיים: "וכתבתי כל זה להורות כי יש שורש במנהג הזה הנזכר [=לשמוח]. ובפרט כי רשב"י הוא מחמשת תלמידיו הגדולים של רבי עקיבא, ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג בעומר [שאז מצא את חמשת תלמידיו]".

החתם סופר (יו"ד סימן רלג) מוסיף ליתן טעם לשמחה ביום זה, משום שביום זה התחיל לירד המן לישראל.

חשוב לציין שההיתר לשמוע מוזיקה מתוך שמחה של מצוה ביום ל"ג בעומר, הוא גם לבני ספרד, על אף שההיתר עבורם להסתפר הוא רק מיום ל"ד בעומר (בבוקר), והוא מתוקף היותו של יום זה קבוע לשמחה לכבוד הילולא דרשב"י.

להקליט חירות מחדש

כוחן של מילים לעצב תודעה וליצור שינוי פנימי מתמשך

פרשת אמור נפתחת בציווי כפול ומעורר מחשבה: "אמור אל הכהנים... ואמרת אליהם". הכפילות הזו איננה רק לשון של זהירות, אלא תנועה עמוקה של חיווט מחדש. "אמרי לך" הוא הציווי הפנימי, הקול שאת בוחרת להשמיע לעצמך, והוא זה שמעצב אותך מבפנים. המילים שאת אומרת בקול, והלחש הפנימי שמלווה אותך, הם אלו שבונים את התודעה ואת החוויה שלך בעולם.

ישנה דרך ריפוי עדינה ומדויקת, לומר לילדים מילים מחזקות ואוהבות דווקא כשהם ישנים. אז ההתנגדויות נרגעות, הגוף פתוח והמערכת כולה קולטת תדרים חדשים. זהו עומק ה"אמור ואמרת", האחריות על פסי הקול שאנו משמיעות, הן כלפי ילדינו והן כלפי הילדה הפנימית שבתוכנו.

התת־מודע פועל כמכשיר הקלטה רגיש. לאורך השנים הוקלטו בו קולות שפצעו, אמירות חיצוניות ופנימיות שצמצמו, החלישו והותירו אותנו מכווצות בתוך מנגנוני הישרדות. כדי להשתחרר מהשחזור האוטומטי הזה, נדרשת הקלטה חדשה. האמירה החיצונית היא הצעד הראשון, גם אם היא מרגישה זרה בתחילה. לאט לאט היא מחלחלת, הופכת לקול פנימי, והתודעה מתחילה לשדר תדר אחר. במקום הישרדות נפתחת אפשרות לתנועה רכה יותר, חיה, נושמת.

אך "אמור" אינו עוסק רק במה שאני אומרת לעצמי, אלא גם באופן שבו אני מפרשת את המציאות. המציאות היא חומר גלם, והאמירה היא הכלי שמעצב אותה. כאשר משתנה הדיבור, משתנה גם החוויה. מתודעה של קרבנות מתאפשר מעבר לתודעה של חירות, כזו שמזהה גם בקושי הזמנה לצמיחה, לשמירה ולחיזוק פנימי.

פסח שני מבטא את האפשרות הזו בדיוק. גם אם היו חוויות מוקדמות שלא ניתן לשנות, ניתנת הזדמנות נוספת להשמיע קול חדש. "פה שסח" שוב, הזדמנות לשנות את השיח הפנימי. את העבר אי אפשר למחוק, אך את התדר הפנימי ניתן לייצב מחדש, ואת האמירה שלך לעצמך ניתן להשיב למקום מיטיב.

דברים אלו מתחדדים בימי ספירת העומר. הספירה איננה רק אמצעי להגיע ליעד, אלא תהליך של זיכוך יומיומי שבו אנו סופרות את עצמנו מחדש. כל יום הוא הזדמנות להחליף שורה בפסקול הישן באמירה חדשה של ריבונות פנימית. איננו כבולות עוד לפרשנויות העבר, אלא מוזמנות לברוא את עולמנו דרך הדיבור.

נבחר השבוע את המילים שלנו בקפידה. נזכור שהגוף שומע הכל, שהאמירה מפיחה חיים, מחברת גוף ורוח ומאפשרת עמידה יציבה. אמרי לעצמך טוב, והטוב הזה יתחיל לבנות אותך מחדש.

ליצירת קשר:
F0527699641@gmail.com | 050-776-9961

אחת לשבוע
מדור שבועי לנשים מבית 'אחת'
אחת
מבית ומחוץ
קהילת נשים מבית אחוות תורה

שבות
רבקי לרנר
עורכת דין ומגשרת, מנחה קבוצות לצמיחה במרחב הזוגי

להישאר בשדה שלי

כיצד שמירה על גבולות אישיים בתוך הקשר יוצרת רוגע, כבוד ושלום זוגי

בשבוע שעבר הבאנו מושג מתורתה של הצדיקה ימימה, המכונה "הפרדת שדות". נרחיב כדי להבין את הגישה לעומק.

לכל אחת מאתנו יש "שדה" מרחב הפעולה האישי שלה. עם הנישואין נוצר גם שדה משותף, אך לצד זה לכל אחד נשאר השדה הפרטי שלו.

אפשר לדמות זאת לדירה עם שלושה חדרים: חדר שלך, חדר שלו וחדר משותף. לעיתים, במיוחד בתחילת הנישואין, יש ניסיון למחוק את השדות האישיים מתוך מחשבה שזוגיות טובה היא כזו שבה הכול נעשה יחד. כך אישה עלולה לבטל את הטעם האישי שלה, או איש מוותר על יציאות עם חברים. לפי ימימה זו טעות הנקראת "ערבוב שדות".

יש חשיבות להבין שלכל אחד יש שדה אישי, ואין רשות לפלוש או לשלוט בשדה של השני. דווקא ההפרדה הזו מאפשרת לכל אחד לבוא לקשר בשלמותו, בלי למחוק חלקים מעצמו. לכן מותר לך לטפח טעם אישי, לצאת עם חברות, להיות טיפוס של "הרגע האחרון" או לקום עם הזריחה, אפילו שבעלך שונה ממך בתכלית, וכך גם לו מותר לשמוע שירים אהובים באוזניות, לאחר לשמחות משפחתיות או אפילו לסרב ללכת לטיפול (גם אם את מאוד רוצה שהוא ילך).

כאשר מנסים לשנות את האחר, לרוב לא רק שלא מצליחים, אלא פוגעים במרחב המשותף. אדם שמרגיש שמנסים לעצב אותו, נוטה להתנגד או להיסגר, ולא לשתף פעולה.

אז מה עושים כשהאיש פועל באופן שמכאיב או לא נוח לי? אפשר לבקש ולשתף, אך מתוך הבנה מלאה שלצד השני יש חירות לבחור גם לסרב.

אישה שנמצאת בערבוב שדות תנסה לגרום לו להשתנות - שייזום יותר או יתייחס אחרת - אך ניסיונות אלו בדרך כלל יוצרים את התוצאה ההפוכה.

כאשר המרחב המשותף אינו נעים, יש שתי דרכים לפעול. הדרך הראשונה היא לחזור לשדה שלי ולדאוג לרווחה שלי, מבלי לצפות שהוא יהיה המקור הבלעדי למילוי שלי. אם אני זקוקה לעזרה, אפשר לשקול עזרה בתשלום; אם אני זקוקה לאוזן קשבת, לפנות לחברה או לאשת מקצוע; ואם אני זקוקה להתחדשות, לפתח תחביב או לקחת זמן לעצמי. אישה שמטפחת את השדה שלה מגיעה לקשר מלאה יותר, ומשפיעה לטובה על המרחב הזוגי.

דרך נוספת היא לבצע פעולות בשדה המשותף שיביאו לשמחה ולרווחה: לפזר במרחב מילים טובות, לבשל ארוחה מפנקת או להכניס הומור וקלילות למרחב. אבל שימי לב לתנאי קריטי בעבודה במרחב המשותף: העיניים - בשדה שלי. המיקוד הוא לשמח את עצמי ולהרבות טוב, אבל בשום אופן לא "לשלוט" דרך הפעולות על האיש או לצפות ממנו להיטיב את מעשיו דרך הפעולות שאני עושה. כל מניפולציה דינה להיכשל.

זכרי: ציפייה שהוא ישתנה לא מביאה תועלת. ניתן לבקש, אך מתוך הבנה שהוא הבעלים של השדה שלו. העבודה האמיתית היא בשאלה מה אני משנה בעצמי, ולא כיצד אני משנה אותו. הפרדת שדות מובילה לשלווה פנימית ולשלום גם בתוך הקשר.

לתגובות: shavot.r@gmail.com

נשימות קטנות
לאה אוירבך
מדריכת הורים בגישה ההיקשרותית–התפתחותית

מילים שאמרנו

מחשבה יוצרת מציאות?
מילים מוצאות אותה בפנים

פרשת אמור מזכירה לי כמה חשוב לומר. איזו משמעות אדירה יש למילים שנאמרות או אינן נאמרות. וכמה למילים, חולפות ומתפוגגות כטבען של מילים, יש מטען מוצק שיכול להישאר שנים ארוכות לאחר שהדי הצלילים נמוגו.

כשאנחנו אומרות לילד שלנו שהוא אהוב, שהוא טוב, שהוא ראוי - הקול שלנו הופך להיות הקול הפנימי שלו. זה מה שהוא ישמע מבפנים ברגעים של קונפליקט. זה מה שינחה אותו בתוך מערכות היחסים שלו. האמונה שלו לגבי עצמו והתפיסה העצמית שלו מורכבות מאלפי מילים שנאמרו שוב ושוב, שוב ושוב.

כדי שילד ירגיש מוגן בתוך הכאוס שבחוץ, הוא צריך להאמין שהוא לא לבד. שיש דמות ששומרת עליו, שיש מרחב מוגן כלשהו שמסוגל להגן עליו. גם אם המרחב המוגן אינו מוגן מספיק, וגם אם אין שם אוויר, הוא ימשיך להחזיק באמונה שהוא מוגן, כי ילד לא יכול להישאר לבד תחת טילים שורקים.

ילד ממשיך להאמין שההורים שלו טובים וצודקים, גם אם הם לא מיטיבים איתו. כי כל עוד יש היקשרות כלשהי, יש תקווה לשרוד. וכך, ילד תמיד מאמין למה שההורים שלו אומרים עליו, גם אם נראה שהוא הודף את הדברים. הוא מפנים אותם פנימה, גם אם נראה כלפי חוץ שבדיוק ההפך.

המילים שלנו, בין אם נאמרו מתוך אהבה גדולה ורכה ובין אם ניתזו החוצה ברגע של חוסר אונים, מרכיבות את אלפי החלקיקים הקטנים של הקול הפנימי והערך העצמי של הילדים שלנו. ולכן כל כך חשוב לומר - או לא לומר. ועוד לפני זה, כל כך חשוב לחשוב עליהם מחשבות שיתגבשו למילים שבונות קול פנימי מיטיב.

לראות אותם בעיניים טובות, בעיניים שמכילות מורכבות: גם את החלקים הטובים שלהם וגם את החלקים שקשה לנו איתם. להאמין שהם מסוגלים להגיע לגרסה הטובה ביותר שלהם, וגם לשהות בתוך ערפל אי הוודאות כשהם עדיין לא שם.

העיניים הטובות שלנו, והמילים הטובות שנולדות מהן, הופכות למטען רב עוצמה. הן בונות בתוך הילד תחושות ראויות ונראות שבונות אדם שמאמין בעצמו, בטוח ואמיץ לב. אדם שיוצר מציאות מתוך תוכו.

ליצירת קשר: 052-272-8488 | leah.rbach@gmail.com

עקבות

אברימי נוביק

השביל המוביל לבית של מר תומאס היה נקי משלג. את הכל השלג כיסה חוץ מהשביל שבו עבר תומאס מדי בוקר וניקה אותו תוך שהוא נוקש בכוח על המרצפות עם נעלי העור החומות שלו.

מאז שהוא ילד הוא כאן בכפר. כמעט כל מה שהוא מכיר, זה הכפר הזה שכבר עשרות שנים הוא משמש בו דוור. את תיק העור החום הישן הוא קיבל ביום הראשון לעבודה כמתנה מהנהלת המחוז, זו שכבר לא קיימת כיום. אבל התיק, התיק הוא סימן ההיכר שלו.

הטלפון בתוך הבית צלצל. אין לו מכשיר סלולרי לתומאס. הוא חוזר פנימה במהירות, מרים את השפופרת. "הלו אבא?", אומר לו הקול המתכתי מעבר לקו. זהו הנס, הבן היחיד שלו שכבר עשור לא גר כאן. בתחילה הלך לעיר הגדולה, ללימודים. לאחר מכן, קיבל תפקיד חשוב בצירך והקים שם את ביתו. כל יומיים הוא מתקשר לשיחה קצרה וקבועה. "מה שלומך? הכל בסדר? צריך ממני משהו? נדבר".

הפעם, זהו אינו יום השיחה הקבוע. תומאס תוהה האם אירע משהו, והנס מספר שבעוד שלישי הבא הוא מגיע לכפר. ביקור של הנס בבית מולדתו הוא די נדיר ותומאס כבר ספר את הימים.

❖ ❖ ❖

הבית היה בדיוק כמו שזכר אותו. ריח של עץ שרוף, שעון קיר שנדמה לו שמתקתק באיטיות בכוונה ותמונה של אמא מעל הכורסה הישנה.

"נראה ממש נפלא", הוא אומר ומתכוון על הבית.

"כן, עובד עדיין כמו שצריך", משיב תומאס שחושב שהוא התכוון אליו בעצמו.

"עובד?", נדהם הנס ושם לב שאכן נעלי העור החומות מלוכלכות בשלג טרי ותיק העור החום עומד על המתלה.

"עובד עובד, יש דואר", עונה אביו. "דואר זה קשר עם האנושות, זה חיים", הוא מוסיף מילים לא ברורות.

"אין דואר", מתעקש הבן. כבר שנים שאין. הכל במייל, הכל בדרכים טכנולוגיות. אנשים כבר לא שולחים מכתבים, בוודאי לא כמו פעם.

"יש מה לחלק", פוסק תומאס הדוור הוותיק וסוגר את הנושא.

❖ ❖ ❖

דלת העץ שנטרקה בשש וחצי בבוקר, העירה את הנס משנתו. אביו יצא מהבית. הוא זינק אל החלון, רואה אותו הולך במעלה השביל, רומס פתיתי שלג צחורים ודקים שמתעופפים באוויר ונוחתים בריקוד על הארץ. נראה שרוח קרירה מנשבת מכיוון ההר.

'לאן הוא הולך?' שואל הנס את עצמו, מתעטף במעיל וממהר לצאת אחריו. מה נשאר בכפר? כמה זקנים וחתול?

אבל אבא שלו לא אמר סתם. הוא רואה אותו עוצר ליד בית קטן עם גדר עץ, מוציא משהו מהתיק ומכניס לתיבה. ממשיך הלאה, אחרי כמה עשרות מטרים, שוב עוצר, ליד הבית עם התריסים הירוקים. שוב היד שולפת משהו מהתיק ושוב הדואר מוכנס לתיבה.

אחרי חמישה בתים הנס הסתובב במהירות, וחמק משם אל הבית. כשאבא שלו חזר, הוא מצא ארוחת בוקר חמה וכוס תה מהבילה.

"אני קצת יוצא להיזכר בכפר", אמר הנס כעבור שעה. הוא עשה את אותו המסלול מהבוקר, אבל הפעם, החליט לעשות משהו נועז. הוא עצר ליד התיבה הראשונה ושלף משם את הדואר שהייתה לא אחרת מאשר מעטפה לא סגורה. הוא הביט לכל הכיוונים, הוציא את המכתב וקרא את הכתוב במכונת כתיבה שלגביה ניחש של מי היא: "גב' מרתה היקרה, החנות של קלאוס קיבלה את קוביות הסוכר שאת מחפשת, כדאי לסור ולרכוש". בתיבה הבאה המכתב היה בכתב יד עליו חתום "המעריץ ת'". הכותב, בכתב יד שהוא כמובן זיהה, סיפר לאדון פישר כי "שמעתי כמו רבים שהנכד שלך ניצח בתחרות שחייה, כל הכבוד. אין מי שלא גאה בך".

הוא חש משהו טס במעלה גרונו.

❖ ❖ ❖

על שולחן הכתיבה נחה מחברת פתוחה: 'מרתה סוכר', 'פישר נכד שוחה', 'הלמוט מחמאות' וכך עוד ועוד משפטים ולידם תאריכים.

בערב כשהם ישבו ליד האח הבוער, שניהם שתקו.

"אבא", הוא אמר לפתע, "אני רוצה שנבוא לכאן לכמה ימים אם זה בסדר".

תומאס פקח זוג עיניים נדהמות. "טוב. אם אתה רוצה", אמר ביובש מלאכותי. "ואם צריך, אני אעזור עם הדואר".

"עם הדואר?".

"לכתוב את הדואר..."

"אתה קראת!".

"קראתי".

תומאס הנהן לאט ולא אמר דבר. הוא הלך לחדר הסמוך, הביא משם את המחברת, לידה דפים ומעטפות. עכשיו, יכול היה להמציא עוד כמה דמויות צעירות בכתב יד שאינו רועד. שבעה עשר מכתבים הם כתבו באותו הלילה. סיפורים קטנים שהמציאו יחד.

בשבע בבוקר, הם יצאו לחלק את הדואר יחד. שמונה מכתבים מתוך הכמות החדשה כבר "התבזבזו". הנס החזיק את התיק, ותומאס הכניס לתיבה.

כמה רגעים לאחר מכן, יצא הלמוט לתיבת הדואר.

על השלג הטרי, הופיעו שני זוגות של עקבות.

שבת שלום

85

מאת: הרב יהודה קופרמן | איורים: בנצי וולמן

בשורה התחתונה

אין להעמיד אוהל על גבי עמודים בשבת כדי להגן מפני החמה, גשמים או כל דבר אחר, אפילו לא לזמן קצר.

מקור: שו"ע ומשנ"ב סימן שטו

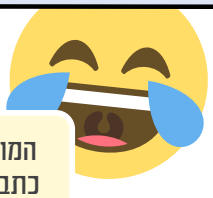

המורה: למה אבא שלך כתב את כל התשובות?
התלמיד: כי אמא לא הייתה בבית

במבחן: מה זו 'זווית ישרה'?
התלמיד: זווית שלא משקרת

המורה לחשבון: אם היו לך 5 שוקולדים וביקשתי ממך 2, כמה נשארו לך?
תלמיד: 5...

משה גלזמן

חידת שחמט

הלבן מונע מהשחור להכתיר מלכה

מספר חידה: 1085

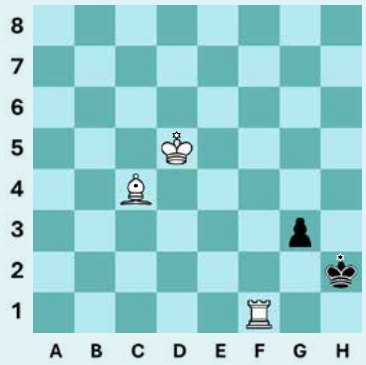

הלבן מעוניין לנצח. אם השחור יכתיר מלכה ויחליף אותה בצריח, התוצאה תהיה תיקו, שכן מלך ורץ אינם יכולים לבצע מט. גם חזרות על שח יובילו לתיקו.

כדי לנצח, הלבן חייב להישאר עם מלך וצריח, בעוד השחור נשאר ללא כלים. קיימת טקטיקה אחת בלבד שמשיגה זאת. השחור לא יצליח להכתיר כלי בלי לאבד אותו לרץ או להפסיד במט. מצאו אותה. מומלץ לנסות עם לוח בבית.

פתרון חידה: 1084

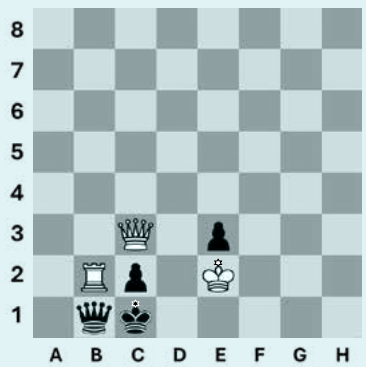

הלבן כופה מט בשני מהלכים

מלך לבן מכה חייל ב־E3

נבחן את תגובות השחור:

- מלכה מכה צריח ב־B2 > מלכה לבנה ל־E1 = מט
- מלכה נעה ל־A1 או ל־A2 > מלכה לבנה ל־C2 = מט
- מלך שחור ל־D1 > מלכה לבנה ל־D2 = מט

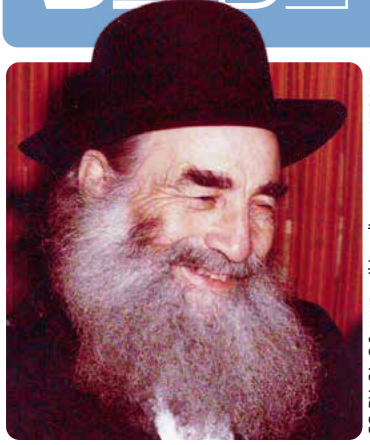

זדר פרידן. CC-BY-SA-3.0. רשיון: wikimedia.commons.

רבי יחיאל מיכל פיינשטיין

ד' תמוז תרס"ז, 16 ביוני 1907 - ט"ו אייר ה'תשס"ג, 17 במאי 2003

פיגורה רבי יחיאל מיכל ב"ר אברהם יצחק פיינשטיין היה מגדולי ראשי הישיבות בדור האחרון וחתנו של מרן הרב מבריסק, רבי יצחק זאב סולובייצ'יק.

נולד באוזדה והתייתם בילדותו, גדל אצל דודו, שנודע לימים כפוסק הדור רבי משה פיינשטיין, ואחר כך אצל סבו בסטרבין, שם דבק בו כינויו "מיכל סטרבינר". בצעירותו קנה את תורתו בישיבות סלוצק, קלצק ומיר והוכר כעילוי מופלג. בהמלצת רבי איסר זלמן מלצר נסע לבריסק, דבק ברב מבריסק והפך לאחד מבחירי תלמידיו.

בימי המלחמה נמלט ליפן ומשם לארצות הברית, כיהן כראש ישיבה בבוסטון ובישיבת "תפארת ירושלים" בניו יורק לצד דודו הגדול. בשנת ה'תשי"ב עלה לישראל והקים בתל אביב את ישיבת וכולל האברכים "בית יהודה", שעברו בהמשך לבני ברק.

במוסד זה הרביץ תורה במשך יובל שנים, תוך מסירת שיעורים עיוניים רבים מדי שבוע. הוא נודע כמומחה עצום בסדרי קדשים וטהרות, וחידושיו הרבים בכל חלקי התורה הולכים ונדפסים בסדרת הספרים "שיעורי רבנו יחיאל מיכל".

בניו, רבי חיים ורבי דוד פיינשטיין, ממשיכים את דרכו בהרבצת תורה בטהרתה.

[תקציר מתוך 'אישי ישראל']

אחוותא

לקבלת העלון מדי שבוע במייל או בווטסאפ שלחו את המילה "עלון" לבוט שלנו בווטסאפ: 072-371-4400
או למייל alon@achvat.co.il

נושא ספר התורה, שמן על קנבס, 1875, מוצג בגלריית האמנות העירונית של סאות'המפטון.

סיימון סולומון

אמנות סיימון סולומון (9 אוקטובר 1840 - 4 אוגוסט 1905, ג' אב ה'תרס"ה) היה צייר יהודי בריטי פרה-רפאליטי (כינויה של קבוצת אמנים שמאסו בסגנונות המקובלים בחברה הבריטית בת זמנם ובחרו בסגנון שהם ראו בו המשך לסגנונו של הצייר והאדריכל הפלורנטיני-איטלקי בן המאות ה-15 וה-16 רָפָאֵל (רַפָּאֵלוֹ סַאנְצִיוֹ דָה אוּרְבִּינוֹ). סולומון נולד בלונדון למשפחה יהודית אורתודוקסית. בשל כשרונו התקבל ב-1856 לאקדמיה המלכותית לאמנויות. יצירותיו המוקדמות התמקדו בנושאים מקראיים, ונושאים מסורתיים יהודיים. יצירות אלו הקנו לו את פרסומו. הקריירה שלו התדרדרה והוא מת בבית עניים בלונדון בגיל 64.

בית הכנסת נצרת

תחת השמש בית הכנסת "נצרת" הוא העתיק שבבתי הכנסת הגדולים בפריז. המבנה, שהוקם ב-1852 בתמיכת הברון רוטשילד, מעוצב בסגנון נאו-מורי וכולל אלמנט נדיר: שעון גלגל מזלות, שבו המזלות מחליפים את הספרות. שמו נבחר במכוון כדי להשמיט את ההקשר הנוצרי משם הרחוב "נוטרדאם דה נצרת". בעבר שימש המקום כמשכן הרבנים הראשיים של צרפת ושימר נוסח אשכנזי-אלזסי, עד שהפך למרכז ספרדי. לאחר שנפגע במלחמת העולם השנייה, המבנה שוקם והוצב בו לוח המנציח את הרב יוסף זקס שנספה בשואה. כיום, עם חלונות הוויטראז' שמסמלים את שבטי ישראל, מוכר בית הכנסת כאתר מורשת יהודית וצרפתית.

תחריט עץ עתיק המתאר את בית הכנסת. שימו לב למנורה בת 8 הקנים בהתאם לדרישת ההלכה שלא ליצור מנורת 7 קנים מחוץ לבית המקדש.

צילום: Benoît Prieur (נולד 1975).

אלמוג הבועה במוזיאון האוקיינוגרפי של מונקו, אקווריום ציבורי שנוסד ב-1910.

אלמוג הבועה

חי וצומח? אלמוג הבועה (Plerogyra sinuosa) מוכר בזכות מראהו דמוי הענבים, אלמוג ענבים. הוא גדל במושבות שבנויות כחרוט הפוך ונפוץ מהים האדום ועד לאוקיינוס השקט. ה"בועות" הן שלפוחיות המתרחבות בשעות היום כדי להגדיל את שטח הפנים לקליטת אור עבור אצות שמספקות לאלמוג את רוב האנרגיה. בלילה הבועות מתכווצות וחושפות זרועות ציד ארוכות הלוכדות פלנקטון. האלמוג מתפתח כשפוליפים חדשים מתפתחים מתוך קוצים מוארכים הצומחים על השלד. למרות איומי האקלים, האלמוג מוגדר כמין "ללא חשש" ושומר על תפוצה רחבה בשוניות רדודות. בסביבתו הטבעית, האלמוג דורש תאורה מתונה וזרימת מים עדינה כדי לשגשג.